

คู่มือการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน
ในการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรค

รวิสร่า จิรโรจน์วัฒน์

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 3 ชลบุรี
กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

2556

คำนำ

คู่มือ “การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน ในการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรค” เล่มนี้ ผู้เขียนได้รวบรวม เรียบเรียงขึ้น จากประสบการณ์ตรงที่ได้ดำเนินการพัฒนาแกนนำชุมชน ให้มีศักยภาพในการมีส่วนร่วมเพื่อการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคในชุมชนของตนเอง มาตลอดระยะเวลาหนึ่ง เพื่อใช้เป็นแนวทาง ที่จะถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข หรือผู้ที่สนใจ ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางดำเนินการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมด้านการป้องกันควบคุมโรค หรือนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาด้านอื่น ๆ ให้เกิดความยั่งยืน บนพื้นฐานของการส่งเสริมให้เกิดการร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการและร่วมรับผลประโยชน์ ได้เหมาะสมกับสภาพของแต่ละชุมชนต่อไป

ผู้เขียน ได้นำ “หลักการจัดการความรู้มาประยุกต์ใช้ โดยได้สอดแทรกไปกับการฝึก/เรียนรู้ในทักษะต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ถอดบทเรียนที่ได้จากการดำเนินงานแต่ละกิจกรรม” ทั้งกิจกรรมหลัก เช่น กิจกรรมขับเคลื่อนการแก้ปัญหาต่างๆและกิจกรรมเสริม เช่น กิจกรรมการศึกษาดูงาน เป็นต้น อย่างเป็นขั้นตอน นอกจากนั้น ยังเสริมสร้างให้เรียนรู้ ในการนำเครื่องมือทางสังคมศาสตร์ มาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์ ค้นหาปัญหา ฯลฯ เพื่อให้แกนนำเกิดการเรียนรู้ และเกิดการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สามารถนำไปใช้วิเคราะห์ ค้นหา ปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา สร้างความตระหนักต่อปัญหา การกำหนดเป้าหมาย และคิดโครงการ/กิจกรรมเพื่อการแก้ปัญหา ร่วมกับการเรียนรู้การสร้าง

ทีมงานและการทำงานเป็นทีม ตลอดจนเรียนรู้การใช้ทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการทำงาน เพื่อจัดการความรู้ที่ได้ ไปใช้ในการพัฒนาตนเองและชุมชน ในการแก้ปัญหาในพื้นที่ต่อไป โดยได้แบ่งคู่มือเล่มนี้ออกเป็น 2 ส่วน คือ ภาคหลักการ/แนวคิดที่ใช้ และภาคกระบวนการพัฒนา

ภาคหลักการ/แนวคิดที่ใช้ ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 กล่าวถึงรายละเอียดของแก่นนำ ในเรื่องของความหมาย ความสำคัญของแก่นนำ คุณลักษณะของแก่นนำที่จะนำมาพัฒนา และการค้นหาแก่นนำ

ส่วนที่ 2 กล่าวรายละเอียดในการพัฒนาศักยภาพแก่นนำ ว่าทำไมต้องพัฒนาแก่นนำ จะเตรียมความพร้อมแก่นนำอย่างไร หลักสูตรที่ใช้พัฒนา และเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาแก่นนำแบบให้มีส่วนร่วม เช่น เทคนิคการใช้บัตรคำ การสร้างทีมงาน การจัดกระบวนการกลุ่มเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การใช้ mind mapping การใช้กระบวนการ AIC/FSC และ PRA เป็นต้น

ภาคกระบวนการพัฒนา ประกอบด้วยกระบวนการดำเนินงานพัฒนาแก่นนำสุขภาพ

ส่วนที่ 1 เป็นรายละเอียดขั้นตอนการพัฒนาศักยภาพแก่นนำ ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการพัฒนาโดย แบ่งเป็นขั้นเตรียมการ ขั้นพัฒนาศักยภาพ และขั้นติดตามประเมินผล เพื่อให้เกิดการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ส่วนที่ 2 กล่าวถึงรายละเอียดของกระบวนการที่ใช้ในการพัฒนา ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก จะมีกระบวนการหรือวิธีการดำเนินการอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไร จะทำให้เกิดอะไรบ้าง และกิจกรรมเสริมที่จะนำเอาหลักการจัดการความรู้ มาประยุกต์ใช้เพื่อให้แก่นนำเกิดทักษะต่าง ๆ ในการทำงาน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งกระบวนการที่จะดำเนินการหลังการเสร็จการพัฒนา

ตอนท้ายเล่ม จะมีภาคผนวก ได้นำกรณีตัวอย่างส่วนหนึ่งของการพัฒนาศักยภาพของแก่นนำในพื้นที่ของตำบลท่าข้าม ที่ผู้เขียนได้นำคู่มือนี้ไปใช้ดำเนินการพัฒนาแก่นนำครั้งล่าสุด พร้อมทั้งได้แนบตัวอย่างการเขียนโครงการพัฒนาศักยภาพแก่นนำ กรอบแนวทาง/ขั้นตอนการพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ และแบบฟอร์มการดำเนินการต่าง ๆ และภาพจากสไลด์ เพื่อใช้ประกอบการพัฒนา/อบรมแก่นนำอีกด้วย

วิศรดา จิรโรจน์วัฒน์

ผู้เขียน/เรียบเรียง

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ค
เกริ่นนำ	1
ภาคหลักการ	4
ส่วนที่ 1 ความสำคัญของแกนนำ	4
1.1 ความหมายของแกนนำ	4
1.2 แกนนำมีความสำคัญอย่างไร	4
1.3 คุณสมบัติที่พึงประสงค์ของแกนนำ	4
1.4 จะค้นหาแกนนำได้อย่างไร	6
ส่วนที่ 2 การพัฒนาศักยภาพแกนนำ	7
2.1 ทำไมต้องพัฒนาศักยภาพแกนนำ	7
2.2 การเตรียมความพร้อมก่อนพัฒนา	7
2.3 หลักสูตรที่ใช้พัฒนา	8
2.4 เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาศักยภาพแกนนำ	9
ภาคกระบวนการพัฒนา	13
ส่วนที่ 1 วิธีดำเนินการพัฒนาแกนนำ	13
1.1 ขั้นเตรียมการ	13
1.2 ขั้นพัฒนาศักยภาพแกนนำ	15
1.3 ขั้นติดตามประเมินผล	18
ส่วนที่ 2 กระบวนการในการพัฒนา	20
2.1 เนื้อหาในการพัฒนาศักยภาพแกนนำ	20
กระบวนการที่ 1 “การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของวิถีชุมชนในอดีตและปัจจุบัน”	20
กระบวนการที่ 2 “วิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม”(PRA)	23
กระบวนการที่ 3 “การสร้างความคิดสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดเป้าหมายและกิจกรรมแก้ปัญหา”	27
กระบวนการที่ 4 “การประเมิน/วิเคราะห์ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพ ความเข้มแข็งของชุมชน	29

แผนผัง สรุปละเอียดกระบวนการพัฒนาศักยภาพแกนนำ ในการวิเคราะห์และ	31
จัดทำแผนแก้ปัญหาชุมชน	
2.2 เนื้อหาเสริมการพัฒนาศักยภาพแกนนำ	32
กระบวนการที่ 5 การนำ”หลักการจัดการความรู้”มาประยุกต์ใช้	32
2.3 เนื้อหาหลังการพัฒนาศักยภาพแกนนำ	35
กระบวนการที่ 6 “การจัดทำเวทีประชาชน:ภารกิจของแกนนำหลังอบรม”	35
ภาคผนวก	37
ก - โครงสร้างหลักสูตรการจัดประชุมอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาแกนนำชุมชน	38
(หลักการ/ทฤษฎี และเครื่องมือที่ใช้)	
- กำหนดการ (ตัวอย่างหลักสูตร 3 วัน)	39
- กำหนดการ (ตัวอย่างหลักสูตร 2 วัน)	40
- (ตัวอย่าง)ใบรับสมัครเข้าอบรมแกนนำด้านสุขภาพ	41
- (ตัวอย่าง) ใบสมัครตอบรับเข้าร่วมประชุม	43
- (ตัวอย่าง) รายละเอียดในการแจ้งสถานที่จัดประชุม	44
- แบบสอบถาม(ก่อน-หลัง อบรมแกนนำ)	45
ข กรณีตัวอย่าง(บางส่วน) ในการพัฒนาศักยภาพแกนนำชุมชน	48
ในพื้นที่ตำบลท่าข้าม อำเภอบางปะกง จ.ฉะเชิงเทรา	
- แนวคำถามเพื่อการถอดบทเรียนและการประเมินผล	49
- กรณีตัวอย่าง “การถอดบทเรียนจากภาพยนตร์”	50
- กรณีตัวอย่าง “การศึกษาดูงาน”	52
- กรณีตัวอย่าง “ฝึกการเรียนรู้ การถอดบทเรียนจากกิจกรรมละครคน”	54
- รูปแบบการเขียนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ	57
- โครงการที่จะดำเนินการในกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มเยาวชน	58
ค รายละเอียดผลการพัฒนา ในทุกกระบวนการ ของการพัฒนาศักยภาพ	61
แกนนำชุมชน กรณีตัวอย่าง ในพื้นที่ตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง	
จังหวัดระยอง (หลักสูตร 3 วัน)	

คู่มือ การจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน ในการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรค

เกริ่นนำ

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (2555-2559) ใช้แนวคิดที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8-10 โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ที่ให้ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และ “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม รวมทั้งภาคประชาชนมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง เป็นกลไกสำคัญที่จะจัดการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ กลไกที่มีบทบาทสำคัญคือ ตัวแทนของชุมชนทั้งผู้นำชุมชนที่เป็นทางการเช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และไม่เป็นทางการ เช่น พระ ผู้นำกลุ่ม/ชมรมต่าง ๆ ที่มีในชุมชน พบว่ามีจำนวนไม่น้อยที่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในกระบวนการทำงานในชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การเรียนรู้ การสนับสนุนการรวมพลังต่างๆ ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ที่ออกมาในรูปแบบของการรวมกลุ่ม/ชมรมในกิจกรรมต่างๆ การติดตามผลความก้าวหน้าของการดำเนินงาน รวมถึงการติดตามประเมินผล จัดเป็นกระบวนการส่งเสริม ให้ชุมชนเกิดพลังในการพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ กระบวนการทำงานและเทคนิคต่างๆ ดังกล่าวต้องเชื่อมโยงกัน เริ่มจากสมาชิกในกลุ่มจากน้อยไปหามาก มีการส่งเสริมการเรียนรู้ วิเคราะห์ค้นหาปัญหาต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนร่วมกันกำหนดเป้าหมายและวางแผนกิจกรรมที่จะร่วมดำเนินการ ที่เริ่มจากกิจกรรมง่าย ๆ สู่กิจกรรมที่ยากและมีความซับซ้อนมากขึ้น มีขอบเขตเนื้อหาในการวิเคราะห์ทบทวนประเด็นต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง อันเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การฝึกปฏิบัติให้เกิดให้คุณค่าทางภูมิปัญญาท้องถิ่น และสร้างความรู้ใหม่จากการทำกิจกรรมต่าง ๆ

การรวมตัวของชุมชนเป็นกลุ่มหรือชมรมหรือองค์กรต่าง ๆ ของประชาชนจนเป็นเครือข่ายนั้น เป็นการพัฒนาของกลุ่มพลังของประชาชนในการสร้างสรรค์ การพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น จากกลุ่มบุคคลที่มีจิตสำนึก ความต้องการหรือความรู้ที่ร่วมในประเด็นสาธารณะต่างๆ โดยที่ไม่รู้จักหรือใกล้ชิดกันมาก่อน โดยอาศัยช่องทางสื่อสารที่มีอยู่อย่างหลากหลายในปัจจุบัน ที่ผู้นำหรือแกนนำในชุมชน จะต้องเข้ามามีบทบาทและปรับวิธีการทำงานให้สอดคล้องกับการพัฒนาการของการรวมกลุ่มในลักษณะในแต่ละระดับ ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการพัฒนาชุมชน คือ ผู้นำและแกนนำชุมชน ที่จะสามารถสื่อถึงสมาชิกในกลุ่ม/ชมรม เพื่อร่วมกันดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี การเลือกใช้กระบวนการและเทคนิคในการทำงานกับชุมชน จึงเป็นเรื่องที่หน่วยงานต่างๆที่จะเข้าไปดำเนินการ

ควรตระหนักถึงปัญหาและเป้าหมายของการพัฒนา เนื่องจากองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ที่มีอยู่ กว้างขวาง

บทบาทหลักของการพัฒนาชุมชนจึงไม่เน้นการ “หยิบยื่นให้” แต่เน้นการทำงานแบบ “การเอื้ออำนาจซึ่งกันและกัน” และการเรียนรู้ โดยการให้โอกาสประชาชนได้เข้ามาร่วมสร้างสรรค์ ภายใต้บริบทของแต่ละชุมชน กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างประชาชนในชุมชนกับนักพัฒนาจากหน่วยงานต่างๆ ที่เข้าไปดำเนินการในชุมชน จึงต้องการการเรียนรู้ถึงเทคนิคและวิธีการทำงานในชุมชนอย่างสมดุลระหว่างผู้เข้าไปพัฒนาและผู้ที่อยู่ในชุมชน นำไปสู่การเรียนรู้ของทุกฝ่าย และยกระดับการเรียนรู้ในการพัฒนาชุมชน การเรียนรู้ที่เน้นภาคปฏิบัติ มีความจำเป็นต้องเรียนรู้ควบคู่กับภาคทฤษฎี ที่ให้ความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ดังนั้น การเรียนรู้ที่ดีจากพื้นที่จริง จึงเป็นสิ่งสำคัญทำให้ผู้ที่ดำเนินการได้เห็นภาพ เพื่อนำไปปรับใช้ในการดำเนินงานให้ทันยุคทันสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในยุคที่มีการพัฒนาประชาชนอย่างเข้มแข็ง ต้องมีการนำบทเรียน และข้อสรุปผลของกระบวนการ/วิธีการต่าง ๆ นำไปบันทึก เพื่อให้เกิดการเรียนรู้

งานด้านสาธารณสุขและสุขภาพ เป็นงานสำคัญที่ต้องอาศัยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสุขภาพและสาธารณสุข มีการสร้างสุขภาพให้ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรงทั้งกายและใจ เพื่อสามารถดูแลสุขภาพของตนเองและชุมชนได้ โดยอาศัยทุนทางสังคม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนจนการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยการเน้นมาตรการป้องกันควบคุมโรค บังคับ และพฤติกรรมเสี่ยงที่สำคัญทั้งโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อ ตลอดจนสนับสนุนงบประมาณและพัฒนาบุคลากร ด้านการควบคุมโรค มีแผนเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการป้องกันแก้ปัญหาการระบาดของโรคอุบัติใหม่อุบัติซ้ำ ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสภาพแวดล้อม อันเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงในภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม นอกจากนี้ การที่จะทำให้นโยบายและการพัฒนาภาคีเครือข่าย นำไปสู่ภาคปฏิบัติในทุกภาคส่วนของชุมชน ให้เกิดการขับเคลื่อนไปได้นั้น จำเป็นต้องมีการเสริมสร้างช่องทางสื่อสารที่มีอยู่ในท้องถิ่น ให้เกิดเป็นเครือข่ายสื่อมวลชนท้องถิ่น ที่เป็นแนวร่วมในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรค และรักษาสุขภาพด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้เกิดมาตรการทางสังคมและกฎหมาย ในระดับท้องถิ่นมาบังคับใช้ จึงต้องร่วมสร้างและพัฒนาเครือข่ายองค์กรต่าง ๆ ภายใต้กรอบแนวทางการดำเนินงาน “ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ชุมชนเป็นจุดศูนย์กลาง ขับเคลื่อนในแนวราบ และเชื่อมต่อภาครัฐในแนวตั้ง” โดยเน้นกระบวนการแบบมีส่วนร่วม 5 ร. คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ ตลอดจนจนการเรียนรู้ในการประสานงานกับเครือข่ายต่าง ๆ ที่มีอยู่ รวมทั้งการเตรียมความพร้อมให้กับชุมชนเพื่อรองรับภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขในพื้นที่เป็นการสร้างความรู้และประสบการณ์ ที่จะนำไปใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่อื่น ๆ ให้กับหน่วยงานในจังหวัดนำไปขยายผลให้ครอบคลุมเต็มพื้นที่ต่อไป

ด้วยเหตุนี้ กระบวนการและเทคนิคต่าง ๆ เพื่อการพัฒนางานด้านสาธารณสุขในชุมชน ควรมี การฉายให้เห็นภาพลำดับขั้นตอนการทำงาน ที่ให้รายละเอียดของกระบวนการทำงานชุมชน ตั้งแต่เริ่ม คัดเลือกพื้นที่ การศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา การค้นหาและคัดเลือกตัวแทนแกนนำ การดำเนินงาน วางแผน การปฏิบัติ ตลอดจนการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากประสบ การณ์ที่ได้ดำเนินการจากพื้นที่จริง การนำกระบวนการ และเทคนิคการทำงาน ที่ประยุกต์มาจากหลักการ / ทฤษฎี การคัดเลือกและนำเทคนิค/วิธีการทำงานด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อให้เห็นสถานการณ์ปัญหา ย่อมนำไปสู่ การกำหนดเป้าหมาย จากนั้นจึงนำมาพิจารณาวิธีการทำงานเพื่อให้ได้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว

ผู้เขียน จึงได้รวบรวมหลักการ/แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพแกนนำ ตลอดจนแนว ทางปฏิบัติจากการนำหลักการจัดการความรู้ เครื่องมือ/เทคนิคต่าง ๆ มาใช้เป็นกระบวนการพัฒนา ที่ได้ลง มือปฏิบัติจริง จากแผนงานโครงการต่าง ๆ ที่เป็นแนวทางการทำงานที่ได้ผลดี มานำเสนอสำหรับผู้สนใจที่ จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแกนนำต่อไป

ภาคหลักการ/แนวคิดที่ใช้

ส่วนที่ 1 ความสำคัญของแกนนำ

1.1 แกนนำคือใคร

เพื่อให้การใช้แนวทางเล่มนี้ เกิดประโยชน์สูงสุดต้องใช้กับกลุ่มเป้าหมายหลักที่เป็น “แกนนำ” โดยผู้เขียนจะให้คำจำกัดความของคำว่า “แกนนำ” ให้มีความชัดเจนตรงกัน เนื่องจากการพัฒนาต้องทำให้แกนนำนั้น นำแนวทางปัญหาที่ร่วมกันค้นหาวิเคราะห์ และหาทางแก้ปัญหา ต้องเข้าใจก่อนว่า “แกนนำ” หมายถึง บุคคลที่อยู่ในชุมชนนั้น ๆ ทั้งที่เป็นผู้ได้รับการแต่งตั้งจากทางราชการหรือตั้งโดยประชาชนในพื้นที่ อาจให้การยอมรับทั้งความคิดเห็นการชี้แนะในเรื่องต่าง ๆ ที่จะต้องดำเนินการในชุมชนเป็นผู้ที่ชาวบ้านให้การยอมรับ การเชื้อพียง เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครูใหญ่ กลุ่มผู้นำที่เป็นทางการในพื้นที่ เช่น นายก อบต. ปลัดอบต. ฯลฯ ที่ต่างเป็นแกนนำทั้งสิ้น ส่วนแกนนำที่ไม่เป็นทางการส่วนใหญ่เป็นภาคประชาชน มีทั้งอาสาสมัครต่าง ๆ เช่น อสม. อมม. อส.ปปส. หรือกลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้านแม่กระทั่งบุคคลในหมู่บ้านที่เคารพนับถือของประชาชนในชุมชน หรือที่เรียกว่า “ปราชญ์ชาวบ้าน”

1.2 แกนนำมีความสำคัญอย่างไร

แกนนำชุมชนถือว่าเป็นผู้ที่รู้เรื่องต่าง ๆ ในชุมชนเป็นอย่างดี เนื่องจากการที่จะเป็นที่ยอมรับในชุมชนจนว่าเป็นแกนนำของพวกเขาได้นั้น จะต้องเป็นคนในชุมชนนั้น และอยู่ในชุมชนมานาน จนเป็นที่ยอมรับของประชาชน ดังนั้น ความสำคัญของแกนนำอยู่ที่ การยอมรับของประชาชนในชุมชน ทั้งในความคิดเห็น การชี้แนะและนำในเรื่องต่าง ๆ ที่จะดำเนินการขับเคลื่อนในชุมชน นอกจากนี้ แกนนำที่ดีจะต้องกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประเด็นในการอภิปรายต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อนำประเด็นที่นำเสนอ หรืออภิปรายให้เกิดการนำไปสู่การอภิปราย หรือเพื่อเป็นการนำเสนอข้อมูลของชุมชนสู่ประชุมได้ชัดเจนและถูกต้อง นอกจากนี้ ผู้ที่เป็นแกนนำจะต้องมีศักยภาพที่จะขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยการยอมรับของการเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนนั่นเอง ทั้งนี้ ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกด้านนั่นเอง

1.3 คุณสมบัติที่พึงประสงค์ของแกนนำ

1) มีจิตสำนึกสาธารณะ ทำงานเพื่อประชาชน ในประเด็นนี้ผู้ที่อยู่ในชุมชนนั้น ๆ จะทราบดีว่า ใครบ้างที่มีลักษณะแบบนี้ หากมีการคัดเลือกแกนนำได้ตามความเป็นจริงแล้ว ก็อาจจะมีการสอบถามจากเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ จากคนในชุมชนด้วยตนเองว่า มีใครบ้าง หรืออาจจะคัดเลือกจาก ผู้เป็นอาสาสมัครอยู่แล้วซึ่งจะมีคุณสมบัติข้อนี้อยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม ย่อมมีความหลากหลายในเรื่องของคุณสมบัติ การที่จะให้มีจิตสำนึกที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ทั้งในด้านตัวของผู้เป็นแกนนำเอง เรื่องของนิสัยใจ

คอกการพูดคุย ฯลฯ ประเด็นเหล่านี้ จะเป็นตัวกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นแกนนำอยู่แล้ว พบว่ามีหลายพื้นที่ที่แกนนำไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่ช่างพูดช่างคุย แต่เป็นนักปฏิบัติที่สามารถโน้มน้าว หรือเป็นที่รวมใจของเพื่อนบ้านก็เพียงพอแล้ว ที่สำคัญต้องเป็นผู้ที่มองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นโดยรวมของชุมชน มองผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น กล่าวโดยสรุปคือ ต้องมีความคิดกว้างไกล หรือมีวิสัยทัศน์ด้วยนั่นเอง

2) มีความมั่นใจและกล้าแสดงออก นับเป็นคุณสมบัติที่สำคัญประการหนึ่งของแกนนำ ที่พึงประสงค์ เพราะผู้ที่เป็นแกนนำต้องมีความกล้าที่จะนำ และจุดประเด็นที่มองเห็นว่า มีผลกระทบต่อชุมชน และชี้้นำให้เพื่อนบ้านเห็นประเด็นปัญหาาร่วมกัน ด้วยความมั่นใจว่าถูกต้องและจะต้องกล้าที่จะก้าวออกมา นำเพื่อนบ้านในการขับเคลื่อนเรื่องนั้น ๆ

3) ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แกนนำจะต้องเป็นนักประสานและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย ทั้งนี้ ในการกระบวนการเวทีประชาคมหรือเวทีสาธารณะต่าง ๆ นั้น จะต้องต้องมีทั้งผู้พูดและผู้ฟัง แกนนำนอกจากจะนำในเรื่องประเด็นที่สนใจ และเป็นปัญหาของชุมชนแล้ว จะต้องฟังความคิดเห็นของเพื่อนบ้านตนเองด้วยว่า มีความคิดเห็นในเรื่องนั้น ๆ อย่างไรบ้าง ? เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน แกนนำไม่ใช่จะต้องเป็นผู้รู้ทุกเรื่อง แต่จะต้องเป็นผู้นำการประสานความคิด รวบรวมความคิดเห็นต่าง ๆ ของเพื่อนบ้าน เพื่อการนำเสนอและนำไปแก้ปัญหาคต่อไป

4) การสร้างมาตรการทางสังคมร่วมกันแกนนำ จะต้องเป็นผู้ดำเนินการกำหนดมาตรการที่จะต้องบังคับใช้กับเพื่อนบ้านของตนเอง ที่จะต้องให้เกิดขึ้น ซึ่งมาตรการที่เกิดขึ้นนั้น จะต้องเกิดจากความคิดเห็นของเพื่อนบ้านได้ร่วมกันกำหนดขึ้นร่วมกัน โดยแกนนำจะเป็นเพียงผู้กระตุ้น และชี้ให้เห็นประเด็นต่าง ๆ ที่จะกำหนดให้มีมาตรการทางสังคม หากไม่ปฏิบัติจะมีการกำหนดมาตรการบังคับ ตามที่ได้ลงประชามติร่วมกันไว้ เช่น การไม่ไปร่วมงานต่าง ๆ ของ ผู้นั้น การไม่ให้ข่าวในสมาชิก/กลุ่มชมรมต่าง ๆ เป็นต้น แล้วแต่ที่ประชุมของเพื่อนบ้านจะเป็นผู้กำหนดโดยอยู่ภายใต้การยอมรับของสังคมชุมชนนั้น ๆ

5) เข้าใจการเป็นวิทยากรกระบวนการ คือ เป็นผู้ดำเนินการประชุม ที่จะต้องใช้กระบวนการและเครื่องมือมากระตุ้น ให้ผู้เข้าร่วมประชุมให้เกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ปัญหาาร่วมกัน การตั้งประเด็นการประชุม การตั้งคำถามให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้ที่เป็นแกนนำนั้นเราก็ไม่ควรคาดหวังว่าจะต้องเป็นวิทยากรกระบวนการที่สมบูรณ์แบบ เพียงแต่สามารถที่จะช่วยในกลุ่มหรือร่วมกันแสดงความคิดเห็น จุดประเด็นในการสนทนากลุ่ม เพื่อให้เกิดกระบวนการต่อยอดในทางความคิดให้ได้

6) มีความสามารถในการถอดและสรุปบทเรียน ในการประชุมแต่ละครั้งจะมีการสรุปประเด็นที่ต้องใช้เพื่อการนำเสนอ ดังนั้น แกนนำจะต้องสามารถดำเนินการสรุปและถอดบทเรียนที่ได้ในการประชุม

กลุ่มย่อยแต่ละครั้ง เพื่อนำมาเสนอให้กับกลุ่มอื่นได้ร่วมกันเพิ่มเติม ประเด็นที่แตกต่างกันออกไปได้ง่ายขึ้น สามารถนำมาประติดประต่อให้เห็นผล จากประเด็นนั้น ๆ ในภาพรวมได้ เพื่อจะได้นำเสนอในวันต่อไป

7) ความสามารถสร้างทีม จากบทบาทของแกนนำชุมชน แกนนำจะต้องมีความสามารถในการหาทีมงานและสร้างทีมงานเพื่อมาร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้จากการประชุม โดยไม่จำเป็นต้องมีมากคนเปรียบเสมือนเป็นคณะกรรมการของแกนนำ

8) ความสามารถขั้นพื้นฐานที่จำเป็นของแกนนำ ประกอบด้วย การเข้าใจหลักการ การเป็นวิทยากรกระบวนการ การวิเคราะห์ ถอดบทเรียนได้ สร้างทีมงานและวิเคราะห์วิถีชุมชนได้ สร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันได้ ทำแผนชุมชนได้ ดำเนินการควบคุม กำกับและติดตามประเมินโดยชุมชนได้ หลังจากการผ่านการพัฒนา

1.4 จะค้นหาแกนนำได้อย่างไร

หลังจากกำหนดคุณสมบัติของแกนนำตามที่ต้องการแล้ว ขั้นตอนในการคัดเลือกก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เราได้แกนนำตามที่กำหนด ดังนั้น ในการคัดเลือกและค้นหาแกนนำในชุมชน หลังจากที่ได้มีการประสานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ดำเนินการแล้ว เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในระดับต่างๆที่เกี่ยวข้อง และเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เช่น จากอบต./เทศบาล รวมถึงประธานหรือตัวแทนกลุ่มอาสาสมัครต่าง ๆ เช่น ประธาน อสม. เข้าร่วมดำเนินการคัดเลือกร่วมกับผู้ดำเนินโครงการหรือผู้วิจัยด้วย วิธีการที่ผู้เขียนได้เคยปฏิบัติและได้ผลดีมีอยู่ 3 วิธี คือ

1) การใช้คนที่อยู่ในพื้นที่เป็นผู้คัดเลือกให้ ในทางสาธารณสุขจะใช้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตามสถานีอนามัยหรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ (รพ.สต.) นั้นแหละเป็นผู้ดำเนินการค้นหาและคัดเลือกมาให้ตามคุณสมบัติที่ได้บอกไว้ อย่างไรก็ตาม วิธีนี้แม้จะได้มีการตกลงคุณสมบัติแกนนำที่จะเข้ามาพัฒนากับเจ้าหน้าที่อย่างชัดเจนแล้ว ก็จะมีข้อจำกัดอยู่บ้าง กล่าวคือผลที่ได้อาจจะได้ทั้งผู้ที่สนใจ และเข้าใจจะเข้าร่วมการพัฒนา และอาจจะมีทั้งผู้ที่ไม่สนใจใด ๆ ทั้งสิ้น แต่มีเวลาว่างพร้อมที่จะเข้ารับการอบรมทุกเรื่องและทุกครั้งไปก็มี ขอให้รายชื่อตามจำนวนที่ต้องการก็พอใจแล้วก็มี

2) ผู้จัดการพัฒนาฯ ร่วมกันลงไปคัดเลือกกับเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ เพื่อศึกษาสภาพและสำรวจสภาพของพื้นที่ เพื่อการทำแผนที่เดินดิน ร่วมไปกับการค้นหาข้อมูลพื้นฐานทั่วไป หรืออื่น ๆ ที่ต้องการโดยในขณะลงไปเก็บข้อมูลนั้น จะได้มีโอกาสพูดคุยกับประชาชนในพื้นที่ด้วย และจะสามารถค้นพบแกนนำที่ไม่เป็นทางการที่มีความคิดเห็น และต้องการที่จะเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ ได้เป็นอย่างมาก

3) ผู้จัดการพัฒนาฯ ลงดำเนินการค้นหาและคัดเลือกเอง โดยผ่านความคิดเห็นจากบุคคลในพื้นที่ในการนำทางชี้แนะ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง เป็นผู้ชี้แนะ ให้ข้อคิดเห็นและนำทาง โดยผู้จัดการพัฒนาฯ จะอาศัยโอกาสในการลงสำรวจหาข้อมูลทั่วไปในพื้นที่ก่อนดำเนินการ เช่น การทำแผนที่เดินดิน การสอบถามเก็บข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในเรื่อนั้น ๆ ก็อาจจะพบแกนนำที่ไม่เป็นทางการ หรือบุคคลต่าง ๆ ที่มีความคิดเห็นที่ตรงกับงานที่เราจะดำเนินการ เช่น มีความรู้ในการไถ่รางวัล

ป้องกันโรค และเป็นผู้ที่ชุมชนให้ความไว้วางใจ นับถือ ศรัทธา หรือ รู้พื้นที่/บริบทของชุมชน รู้ปัญหาในพื้นที่/สภาพปัญหาของชุมชน รู้จักผู้คนต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ก็ชักชวนเข้ามาเพิ่มเติมได้

อย่างไรก็ตาม การค้นหาแกนนำทั้ง 3 วิธี หากจะให้มีความสมบูรณ์ ที่ไม่ใช่ได้รายชื่อที่จัดส่งมาให้เพียงอย่างเดียว และเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในวัตถุประสงค์ ของการพัฒนา รวมทั้งกำหนดนัดหมาย วัน สถานที่ประชุม ที่ผู้จัดการพัฒนาจะต้องแนบรายชื่อผู้เข้าร่วมคร่าว ๆ ในการนัดหมายแต่ละครั้งนี้ร่วมด้วย เช่น วัตถุประสงค์ คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมประชุม ประเด็นเนื้อหาที่เข้าร่วมประชุม และผลสุดท้ายที่ชุมชนจะได้รับจากการประชุมพัฒนา วันเวลาสถานที่จัดประชุม รวมทั้งสถานที่นัดหมายเพื่อการเดินทางพร้อมกัน (หากจัดนอกสถานที่ และจำเป็นต้องเดินทางพร้อมกัน) นอกจากนี้ ใ้ตอบรับจะต้องมีข้อมูลหลักๆ ที่เราต้องการทราบให้ชัดเจนเพื่อเป็นการรู้จักกลุ่มเป้าหมายให้มากขึ้นเช่นระบุชื่ออายุที่อยู่สถานะตำแหน่งทางสังคมเช่น เป็นอสม. เป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรม อะไรบ้าง มีกิจกรรมที่เคยเข้าร่วมกับชุมชนระยะเวลาที่ทำงานในด้านชุมชนและอื่นๆ ที่เราอยากรู้ (ตัวอย่างใบสมัครในภาคผนวก) ใบแจ้งข้อมูลดังกล่าวนี้ ให้แนบไปกับใบตอบรับการเข้าร่วมประชุมด้วย

ส่วนที่ 2 การพัฒนาศักยภาพแกนนำ

2.1 ทำไมต้องพัฒนาศักยภาพแกนนำ

ทุกคนในชุมชนย่อมมีศักยภาพและความสามารถในแต่ละคน ที่แตกต่างกันออกไปเพียงแต่เราสามารถดึงศักยภาพคนเหล่านั้น มาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนหรือทำให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมกับการทำงานให้กับชุมชนได้มากขึ้นเพียงใด การเสริมสร้างพัฒนาให้เกิดกระบวนการในทางความคิดเพื่อพัฒนาอย่างเป็นระบบวิเคราะห์หาสาเหตุหรือต้นเหตุของปัญหาได้อย่างชัดเจน โดยใช้หลักการสร้างกระบวนการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมเป็นพื้นฐานของการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพต่อไป

อย่างไรก็ตาม ชุมชนหรือหน่วยงานใดที่ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งต้องมีการเสริมสร้างและพัฒนาให้เป็นที่ต้องการ โดยอาจมีหลักสูตรหรือแนวทางแตกต่างกันไป สามารถเลือกกระบวนการและเทคนิคหรือเครื่องมือต่างๆ ให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ในเรื่องนั้นๆ เพื่อให้เกิดผลตามต้องการ โดยผู้ดำเนินการต้องออกแบบหลักสูตรหรือแนวทางในการพัฒนาให้ตรงกับที่ต้องการ

2.2 การเตรียมความพร้อมก่อนพัฒนาแกนนำ

1) สร้างความเข้าใจ เมื่อได้รายชื่อแกนนำที่ได้รับการเสนอชื่อมาแล้ว ควรมากกว่าจำนวนที่ต้องการ นำมาคัดเลือกตามจำนวนที่ต้องการ โดยจำนวนแกนนำที่มีขนาดพอเหมาะไม่มากและน้อยจนเกินไปที่จะดำเนินการพัฒนาต่างๆ และครอบคลุมพื้นที่ที่จะดำเนินการนั้น ควรมีอยู่ระหว่าง จำนวน 30-35 คน เป็นปริมาณที่เหมาะสมในการในกระบวนการพัฒนาไม่ใหญ่และไม่เล็กเกินไป เพื่อดูความพร้อมของแกนนำในเรื่องวันเวลา สถานที่พัฒนา โดยเฉพาะการออกไปอบรมพัฒนานอกสถานที่ ให้ใช้ใบสมัคร เพื่อแสดงถึง

ความพร้อมที่จะเข้าร่วมโครงการ โดยในใบสมัครต้องมีรายละเอียดของโครงการสั้น ๆ เพื่อให้แกนนำเข้าใจ ในภาพรวมคร่าว ๆ เช่น มีวัตถุประสงค์อะไร มีวิธี ดำเนินการอย่างไรบ้าง เช่น จัดนอกสถานที่กี่ครั้ง จำนวนกี่วัน เมื่อไหร่ ฯลฯ กลับมาต้องทำอะไรบ้าง อย่างไร รวมทั้งข้อมูลส่วนตัวแกนนำเอง เช่น ชื่อนามสกุล อายุ การศึกษา อาชีพ ที่อยู่ (หมู่บ้าน) เบอร์โทรศัพท์โรคประจำตัว บทบาทหรือหน้าที่ในชุมชน เช่น เป็นกรรมการ หรือสมาชิกของกลุ่มหรือชมรมต่างๆ ประสบการณ์ในการทำงานหรือเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน (ถ้ามี)

จากนั้น นำข้อมูลพื้นฐานของแกนนำ มาดูเพื่อหาจุดเชื่อมโยง เช่น จะทำเรื่องโรคเรื้อรัง ต้องดูว่าตัวแกนนำเองมีใครเป็นโรคเรื้อรัง หรือไม่ เป็นต้น นอกจากนี้ ต้องมีใบตอบรับความพร้อมส่งกลับคืนมา และนัดหมายเพื่อประชุมชี้แจงเตรียมพร้อมอีกครั้งหนึ่ง

เมื่อได้จำนวนใบสมัครกลับมาแล้ว ก็จะนัดหมายแกนนำให้มาร่วมประชุม เพื่อชี้แจงแนวทางการเป้าหมายเรื่องที่จะดำเนินการ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานกับกลุ่มแกนนำและชุมชน และรับฟังรายละเอียดต่างๆ รวมทั้งการกำหนดวันที่ประชุม หรือการเดินทางไปประชุมนอกสถานที่ การเดินทางจำนวนวันต่อไป เพื่อดูความพร้อมภายใต้การได้รับผลประโยชน์ร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย

ประโยชน์ที่ได้จากการเตรียมการ จะทำให้แกนนำทุกคนเกิดความเข้าใจในการเข้าร่วมประชุม เกิดความพร้อมของทีมผู้จัดการพัฒนาเอง ที่จะทราบข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ที่ดำเนินการ สามารถระบุกลุ่มแกนนำ พื้นที่เป้าหมายและทีมงานได้

2) สร้างการมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันในวันประชุม จะเห็นได้ว่าแกนนำแต่ละคนที่เข้าร่วมประชุมเพื่อระดมความคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น ในวันแรกของการประชุมมักยึดติดกับสภาพตัวตนของตนอยู่ บางคนเป็น กำนัน เป็นผู้ใหญ่บ้าน เป็นข้าราชการมีตำแหน่งทางบริหาร หรือเป็นผู้อาวุโส ทั้งวิสัยทัศน์ คุณวุฒิ ที่ไม่สามารถมาร่วมพูดคุยกับคนอื่น ๆ ได้อย่างสนิทใจ เนื่องจากยังติดยึดอยู่กับยศฐาบรรดาศักดิ์ คุณวุฒิ วิสัยทัศน์ของตนเอง หรือฐานะทางสังคมที่ตนเองเป็นอยู่ได้

ดังนั้น การเริ่มต้นพัฒนาต้องมีกิจกรรม เพื่อสร้างความคุ้นเคยหรือเรียกว่า การละลายพฤติกรรมเสียก่อน ถือว่าเป็นกิจกรรมสำคัญที่ละเลยไม่ได้ จำเป็นต้องใช้เวลานานพอสมควรก็ต้องยอม ไม่จำเป็นต้องกระทำรวดเร็วจบ แต่อาจแบ่งกันทำเป็นระยะ ๆ เช่น ก่อนเข้าร่วมประชุม หลังรับประทานอาหารว่าง หรือหลังจากพักกลางวัน เพื่อเป็นการผ่อนคลายอิริยาบถ วิทยากรกระบวนการต้องเลือกใช้กิจกรรมที่มีความเหมาะสม ให้แนวคิดในการจัดแต่ละกิจกรรมนั้น มิใช่เพื่อความสนุกแต่เพียงอย่างเดียว แต่ละกิจกรรมที่ใช้ต้องให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมกันสรุป ผลหรือแนวคิดที่ได้ในการร่วมกิจกรรมนั้นด้วย เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเห็นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นมีประโยชน์ ให้ข้อคิดต่าง ๆ มิใช่เพื่อความสนุกเพียงอย่างเดียว

2.3 หลักสูตรที่ใช้พัฒนา

การออกแบบหลักสูตร/เนื้อหาในการจัดประชุม (เช่น หลักสูตร 1 วันหลักสูตร 2 วันหรือ 3 วัน) กำหนดรายละเอียดของหลักสูตรแต่ละวัน

หลักสูตร 3 วัน ใช้ในกรณีที่เริ่มต้นพัฒนา เพราะต้องใช้เวลาสร้างความคุ้นเคยระหว่างกลุ่มแกนนำด้วยกันเองและระหว่างทีมงาน ประกอบกับมีเนื้อหาที่จะต้องถ่ายทอดกระบวนการคิด วิเคราะห์ปัญหาาร่วมกัน เพื่อให้ได้โครงการ/กิจกรรมที่จะแก้ปัญหาของชุมชน

หลักสูตร 2 วัน ใช้กรณีที่ดำเนินการพัฒนาเมื่อสิ้นสุดในปีแรก หรือในต้นปีที่สองหลังจัดหลักสูตร 3 วันไปแล้ว เพื่อเป็นการติดตามผลและสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมา โดยใช้กระบวนการประเมินผลแบบเสริมพลัง (Empowerment Evaluation) และที่จะดำเนินงานต่อ ให้ครบถ้วน โดยอาจเพิ่มการศึกษาดูงานในพื้นที่อื่น เพื่อให้เกิดแนวคิดในการนำไปพัฒนาในชุมชนของตนต่อไป โดยในหลักสูตรนี้จะเน้นการนำหลักการ “จัดการความรู้” มาประยุกต์ใช้เพื่อนำมาการถอดบทเรียน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เช่น การจัดตลาดนัดความรู้ เป็นต้น

หลักสูตร 1 วัน เป็นหลักสูตรที่มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับหลักสูตรสองวัน แต่ปรับให้สั้นและกระชับขึ้น โดยจะใช้ในกรณีที่จัดประชุมในพื้นที่ เป็นระยะ ๆ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญ รวมทั้งอาจสอดแทรกเนื้อหา หลักการที่พบในพื้นที่ ที่จะต้องเสริมสร้างให้แกนนำมีศักยภาพเพิ่มขึ้น หรืออาจจะนำปัญหาที่เพิ่งจะพบและกำลังเป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบันในชุมชน มาเป็นตัวอย่างแก้ปัญหาได้

2.4 เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาศักยภาพแกนนำ

เครื่องมือที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นเครื่องมือทางสังคมศาสตร์ เน้นการใช้กระบวนการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ ผู้รับผิดชอบโครงการควรจะรู้และฝึกใช้ให้เกิดความชำนาญเพราะต้องอาศัยประสบการณ์และทักษะอย่างสูงในการใช้เพื่อนำกระบวนการ ในที่นี้จะนำมาเสนอเฉพาะที่ผู้เขียนใช้กันเป็นหลักประจำและแบบผสมผสานกัน ขึ้นกับความถนัดของวิทยากรกระบวนการแต่ละคน จะประยุกต์เทคนิค/วิธีการต่าง ๆ แล้วแต่สถานการณ์ให้เหมาะสม ทั้งนี้ ผู้เขียนได้รวบรวมเครื่องมือต่าง ๆ มาใช้ในการพัฒนาศักยภาพแกนนำ โดยแบ่งออกเป็นชุดๆ ดังนี้

1) เครื่องมือค้นหาและวิเคราะห์ปัญหา ได้แก่ บัตรคำ(Metaplan) เป็นเทคนิคที่ใช้เพื่อระดมความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ จากผู้เข้าร่วมประชุมได้อย่างอิสระและทั่วถึงโดยการเขียนแทนการพูด จะลดความคิดที่อาจทำให้ผู้อื่นไม่พอใจหรือไม่เห็นด้วย กระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

2) เครื่องมือสร้างวิสัยทัศน์ร่วม ได้แก่ การประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ เช่น เทคนิค Appreciation Influence Control - AIC/Future Search Conference :FSC) ใช้เพื่อการค้นหาและวิเคราะห์ปัญหา และสร้างวิสัยทัศน์ร่วม เพื่อนำไปกำหนดเป็นแผนงาน/โครงการ ในการแก้ปัญหาพัฒนา ร่วมกันทำให้เกิดพลังของการสร้างสรรค์และรับผิดชอบในการแก้ปัญหาของชุมชน

3) เครื่องมือจัดการความรู้ เป็นการเรียนรู้จากการทำงาน ด้วยการถอดบทเรียน (Lesson distilled) เพื่อการสืบค้นความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติงานแต่ละครั้ง โดยสกัดความรู้ และประสบการณ์จากกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ชุดคำถามในการถอดบทเรียน เช่น สิ่งที่คาดหวัง / สิ่งที่ได้ดี คืออะไร ปัจจัยความสำเร็จมีอะไรบ้าง สิ่งที่ได้ไม่ดีคืออะไร มีปัญหาอุปสรรค อะไรบ้าง จะแก้ไขอย่างไร และถ้าต้องทำ กิจกรรมแบบนี้ในครั้งต่อไปจะต้องทำอย่างไร เพื่อร่วมกันค้นหาบทเรียนที่ดีไปใช้ปรับปรุงการดำเนินงาน ในการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เช่น กิจกรรมการสร้างทีมงานและการทำงานเป็นทีม (Walk rally) ทั้งก่อนทำ (Before Action Review ; BAR) ระหว่างทำ (During Action Review ; DUR) และหลังทำ (After Action Review ; AAR)

ดังนั้น แกนนำจะต้องเรียนรู้ถึงทักษะการเล่าเรื่อง (Story telling) ทักษะการเป็นวิทยากร กระบวนการ (Facilitator) ทักษะการฟัง การจับประเด็น และการบันทึก (Note taker) มาใช้ในการพัฒนา เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

4) แผนที่ความคิด (Mind mapping) เป็นเครื่องมือที่ช่วยในนำเสนอภาพรวมของผลการวิเคราะห์ปัญหาหรือเรื่องต่าง ๆ ทำให้สามารถนำมาวิเคราะห์เชื่อมโยงถึงรากปัญหาได้ชัดเจน

5) แผนที่บุคคล (People mapping) เป็นเครื่องมือที่ทำให้เราเห็นถึงภาพรวมของบุคคล/กลุ่มบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง(ปราชญ์ชาวบ้าน) ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่กระจายอยู่ในพื้นที่ มารวมกัน โดยผ่านการพูดคุย การสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกัน

6) กิจกรรมสัมพันธ์ เป็นกระบวนการที่ใช้ในการเสริมสร้าง/พัฒนาศักยภาพการมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดความคุ้นเคย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดความคิดสร้างสรรค์ ร่วมกับความสนุกสนาน ไม่เคร่งเครียด เช่น

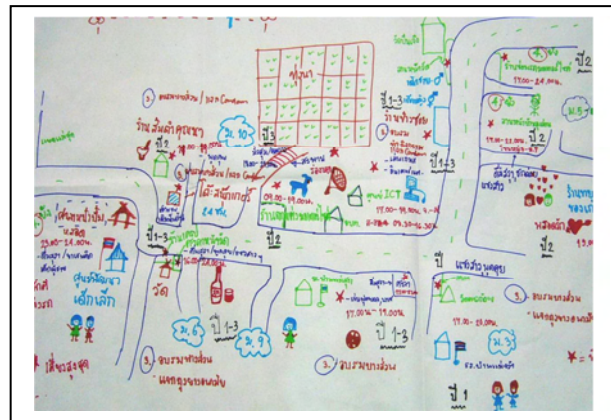
6.1 การสร้างทีมงานและการทำงานเป็นทีม (Walk rally) กิจกรรมสร้างทีมงาน ผ่านเกมส์ เน้นทักษะที่จำเป็นในการทำงาน เช่นการทำงานเป็นทีม / การประสานงาน /การสื่อสาร/ การวางแผน

6.2 กิจกรรมกลุ่มในการสร้างความคุ้นเคย สนุกสนาน และกล้าแสดงออกในเรื่องต่างๆ เพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

6.3 กิจกรรมละครคน สร้างการเรียนรู้ผ่านการแสดงบทบาทสมมุติ/สถานการณ์จำลอง

7) แผนที่เดินดินมีความสำคัญและเป็นสิ่งแรกๆที่ผู้จัดการพัฒนาต้องทำ เพื่อให้เห็นภาพรวมของชุมชนได้อย่างละเอียดครอบคลุมทั้งพื้นที่ สิ่งสำคัญการทำพื้นที่เดินดิน คือ ต้องเดินสำรวจให้ทั่วถึงความสำคัญไม่ได้อยู่ที่การเขียนแผนที่ทางกายภาพให้สมบูรณ์ครบถ้วนลงบนกระดาษ แต่อยู่ที่เข้าใจถึงความหมายและหน้าที่ทางสังคม (รายละเอียดการทำแผนที่เดินดินในภาคผนวก)

8) แบบสอบถามที่ใช้วัดศักยภาพความพร้อมของแกนนำ (ความเชื่อถือในความสามารถของตนเองของแกนนำ) โดยอิงทฤษฎีการเชื่อถือในความสามารถตนเอง (Self efficacy) ได้แก่ แบบฟอร์มต่าง ๆ เช่น แบบสมัครและคัดเลือกแกนนำ แบบการประเมินผลแบบมีส่วนร่วม แบบประเมินความพึงพอใจ โดยใส่เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ลงในช่องที่ตรงกับรูปภาพที่แสดงถึงระดับความพึงพอใจ เป็นต้น

9) แบบเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย แนวคำถามการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview Guideline) สำหรับสัมภาษณ์ทีมงานในชุมชน เพื่อทราบถึงผลการเปลี่ยนแปลงความคิดและวิถีทำงาน ที่ได้จากการทำงาน แนวคำถามการสนทนากลุ่ม (Group discussion Guideline) สำหรับกลุ่มแกนนำในชุมชน เพื่อประเมินสภาพปัญหาก่อนการวางแผนและออกแบบกระบวนการดำเนินงาน

ภาคกระบวนการพัฒนา

ส่วนที่ 1 วิธีดำเนินการพัฒนาแกนนำ

ในระยะเริ่มแรกหรือขั้นแรกของการพัฒนาแกนนำนั้น ผู้เขียนจะใช้เวลาประมาณ 2 วันครึ่ง ซึ่งเป็นการดำเนินงานพัฒนาแกนนำด้านสุขภาพ ตั้งแต่การเตรียมการ จนเสร็จสิ้นกระบวนการ พัฒนาแกนนำ เพื่อให้เห็นการทำงานในแต่ละขั้น เป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นพัฒนา และขั้นติดตามประเมินผล อันเป็นการจัดประชุมแกนนำชุมชน ให้ร่วมกันคิดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชน โดยในที่นี้จะเน้นด้านการส่งเสริมสุขภาพและการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรค และมีการติดตามโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ที่กลุ่มแกนนำชุมชนคิดขึ้น รวมทั้งการสนับสนุนด้านต่าง ๆ (Social support) เพื่อให้โครงการสามารถดำเนินการไปตามที่กำหนด รายละเอียดดังนี้

1.1 **ขั้นเตรียมการ** (ก่อนพัฒนาศักยภาพแกนนำ) จัดเตรียมการเพื่อประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ ตั้งแต่ระดับจังหวัดจนถึงตำบล รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อชี้แจงรายละเอียดต่าง ๆ ของกระบวนการ ที่จะให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ตั้งแต่การคัดเลือกพื้นที่ ศึกษาข้อมูลทั่วไป การคัดเลือกแกนนำ รวมทั้งการสนับสนุนกิจกรรมของแกนนำ ทั้งในเรื่องของงบประมาณและอุปกรณ์ ต่าง ๆ

1) **ศึกษาข้อมูลในพื้นที่** เตรียมวางแผนศึกษาข้อมูลพื้นฐานต่างๆที่จำเป็น และเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ได้แก่

ก. การเก็บข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ในหลายวิธี ทำแผนที่ชุมชน การทำแผนที่เดินดิน (ดูรายละเอียดในภาคผนวก) รวมทั้ง การค้นหา บ้านของกลุ่มบุคคลที่ช่วยเหลือหรือให้การดูแลรักษาด้านสุขภาพในชุมชน เช่น หมอพื้นบ้าน หมอนวดจับเส้น อสม. หมอรักษาพื้นบ้าน (สมุนไพร) รวมทั้งภูมิปัญญาชาวบ้าน

ข. สุ่มสำรวจความคิดเห็นประชาชน ในการพัฒนางานด้านสาธารณสุขและสุขภาพ

ค. ค้นหากลุ่มผู้เข้าประชุม เตรียมใบสมัคร (ระบุวัตถุประสงค์ คุณสมบัติ สิ่งที่ต้องการจากการประชุม วันเวลาเดินทาง สถานที่ การแต่งกาย กำหนดวันส่งใบสมัคร) ในการคัดเลือกแกนนำจากกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน จำนวนประมาณ 30-40 คน (รายละเอียดการค้นหาแกนนำในภาคหลักการฯ) พร้อมทั้งแนบใบสมัคร เพื่อให้แกนนำเข้าใจวัตถุประสงค์การเข้าร่วมโครงการ และการจัดประชุม รวมทั้งสิ่งที่ต้องร่วมดำเนินการหลังการประชุม นอกจากคัดเลือกตามคุณสมบัติที่กำหนด ทีมงานอาจหาเพิ่มเติมในระหว่างเดินสำรวจ อาจเป็นตัวแทนจากองค์กร ประชาคมต่าง ๆ หรือบุคคลในชุมชน ที่ขับเคลื่อนทางด้านสุขภาพ เช่น ชมรมวิ่งเพื่อสุขภาพ ชมรมผู้สูงอายุ อาสาพัฒนาชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มประมง หรือกลุ่มอื่น ๆ อาจเป็นบุคคลซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของชุมชน

2) เตรียมนัดหมายแกนนำ เมื่อได้แกนนำจำนวนที่ต้องการ นัดหมาย กำหนด วัน เวลา สถานที่ ก่อนดำเนินการ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเข้ารับการพัฒนาศักยภาพ สิ่งที่ต้องเตรียม มีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายตรงตามความต้องการ

3) เตรียมทีมงาน กำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน ได้แก่ พิธีกร วิทยากรหลัก วิทยากรรอง รวม 3 คน ผู้จัดกิจกรรมกลุ่ม 2-3 คน รวมทั้งขั้นตอนต่างๆ ในแต่ละวัน สรุปผลการดำเนินงานหลังเสร็จงานแต่ละวัน และสิ่งที่จะดำเนินการในวันต่อไป

4) การประสานงานและจัดเตรียมสถานที่ การจัดโต๊ะในห้องประชุม (ตามแบบฟอร์มที่ประสานกับทางโรงแรม ดูภาคผนวก) อาหาร ที่พัก ลักษณะห้องประชุมที่สามารถติดกระดาษได้ ฯลฯ ทั้งนี้การจัดห้องประชุม โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม จะไม่จัดห้องประชุมแบบชั้นเรียน เนื่องจากไม่สะดวกแก่การเคลื่อนไหว ในการประชุมแบบมีส่วนร่วม ดังนั้น สิ่งที่เราพบเห็นเสมอ ๆ คือ การจัดเป็นรูปตัวย หรือ เครื่องวงกลมที่มีเฉพาะเก้าอี้ เพราะการประชุมแบบนี้ ต้องมีการปรับเปลี่ยนอิริยาบถเพื่อให้ผู้เข้าประชุมไม่เบื่อ จำเจ กับการที่ต้องนั่งฟังตลอดเวลา มีการแบ่งกลุ่มร่วมกันคิดวิเคราะห์ปัญหา นำเสนอผลงานที่ได้จากการประชุม ฯลฯ

ดังนั้น ในการจัดการประชุมแบบนี้ ต้องแจ้งผู้รับผิดชอบสถานที่ให้ทราบ และเราควรไปดูสถานที่ หรือห้องประชุมด้วยตนเอง ก่อนจัดอบรม หรือเดินทางล่วงหน้าก่อนอบรม 1 วัน เนื่องจากต้องใช้เนื้อที่ข้างฝาห้องประชุม ที่ต้องปิดผลงานแกนนำและอื่น ๆ ด้วยว่ามีพื้นที่เพียงพอหรือหรือไม่

5) เตรียมการเดินทาง กำหนดการเดินทาง ทั้งของแกนนำและผู้ดำเนินการ

6) การจัดเตรียมแนวทาง/ออกแบบหลักสูตร/เนื้อหา ในการจัดประชุม (เช่น หลักสูตร 1 วัน หลักสูตร 2 วัน หรือ 3 วัน รายละเอียดในส่วนที่ 2 ภาคหลักการ) กำหนดรายละเอียดของหลักสูตรแต่ละวัน

7) การออกแบบการประชุม เริ่มตั้งแต่เนื้อหาการประชุม สิ่งที่ต้องจัดต้องการหลังจากการประชุมเสร็จสิ้น นับเป็นคำถามที่เราต้องหาคำตอบให้ได้ก่อนที่จะลงมือออกแบบการประชุม จากนั้น จะดำเนินการร่างผังขั้นตอนการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน โดยขณะที่ออกแบบร่างผังขั้นตอนนั้น เราก็จะคิดถึงวิธีการหรือเทคนิคที่จะใช้ไปด้วยพร้อมๆกัน

8) เตรียมเทคนิควิธีการ ในพิธีเปิด-ปิดการประชุม ต้องเตรียมเทคนิคที่จะกระตุ้นให้เกิดพลังใจที่จะร่วมคิด แก้ปัญหา เช่น การใช้เพลงภูมิแผ่นดิน การให้ผู้เข้าประชุมคนที่อาวุโสทำหน้าที่จุดเทียนเปิดการประชุม เป็นต้น

9) เตรียมวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ วัสดุสำนักงาน/เครื่องเขียนต่าง ๆ ที่จำเป็น ได้แก่ กระดาษ Flip chart กระดาษบัตรคำสี่ต่าง ๆ (โดยใช้กระดาษปกสี่ขนาดเอ 4 ตัดแบ่งตามขวางให้ได้ 3 บัตร/กระดาษ A 4 1 แผ่น) กระดาษกาวย่น ปากกาสีกลาดปลายตัดและปลายแหลม หรือชอล์กสีต่าง ๆ อย่าง น้อย 3-4 สี กระดาษการ์ดสี่ตัดเป็นวงกลมขนาดต่าง ๆ ป้ายชื่อ กระดาษสติ๊กเกอร์สี แบบฟอร์มการเขียนโครงการ/กิจกรรม ฯลฯ จำนวนเพียงพอกับผู้เข้าประชุม

10) เตรียมอุปกรณ์ในการจัดกลุ่มสัมพันธ์ กิจกรรมเข้าฐาน เพื่อการสร้างทีมงาน ต้องกำหนดกิจกรรมให้ชัดเจน เช่นแบบฟอร์มสำหรับให้คะแนนของกรรมการ และผู้เล่น เพื่อจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ได้ครบถ้วน

11) เอกสารประกอบการประชุม (ถ้ามี) รวมทั้งสมุดบันทึก ปากกาหรือดินสอ เหมือนเช่นการประชุมทั่วไป

12) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล เช่น แบบสอบถามวัดผลก่อนและหลังอบรม แบบฟอร์มความคาดหวัง แบบประเมินผลการอบรม แบบวัดความพึงพอใจต่อการประชุม

ประโยชน์ที่ได้จากการเตรียมการดังกล่าว คือ เกิดความเข้าใจในการเข้าร่วมประชุมของแกนนำ เกิดความพร้อมของทีมงาน ทีมงานทราบข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ที่ดำเนินการ และสามารถระบุกลุ่มแกนนำ พื้นที่เป้าหมายและทีมงานได้

1.2 ขั้นพัฒนาศักยภาพแกนนำ

ในระยะเริ่มแรกหรือขั้นแรกของการพัฒนาแกนนำนั้น ผู้เขียนจะใช้เวลาประมาณ 2 วันครึ่ง หลังจากเตรียมความพร้อมดังกล่าวข้างต้น ในวันจัดประชุมต้องเดินทางไปล่วงหน้า 1 วัน เพื่อดูความพร้อมในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1) ความพร้อมของห้องประชุม การจัดห้อง การวางโต๊ะสำหรับวางอุปกรณ์การสอน แก้วน้ำ สำหรับผู้เข้าประชุมเป็นรูป ตัวยู เครื่องเสียง อุปกรณ์ในห้องประชุม บอร์ด เขียนกระดาษการ์ด สถานที่และโต๊ะลงทะเบียน เอกสารประกอบการประชุม (ถ้ามี) สมุดบันทึก ปากกาหรือดินสอ แบบสำหรับวัดความพึงพอใจ แบบประเมินผลการประชุม กติกา กำหนดการประชุม

2) เตรียมความพร้อมการจัดกิจกรรมเข้าฐาน (Walk rally) เพื่อให้แกนนำเกิดการเรียนรู้ และเกิดการสร้างพลังทีมงาน คณะทำงานต้องเตรียมจัดทำแผนที่ สำหรับการจัดกิจกรรมเข้าฐาน กำหนดกิจกรรมแต่ละฐาน พร้อมอุปกรณ์ และแบบฟอร์มให้คะแนนของกรรมการ

3) กระบวนการวันประชุม ทีมงานต้องมีซักซ้อมความเข้าใจ ตั้งแต่ลงทะเบียน ทำเนียบชื่อที่อยู่ พร้อมเบอร์โทรศัพท์ ป้ายชื่อสำหรับผู้เข้าประชุม และวิทยากรที่เห็นชัดเจน การจัดทำแบบทดสอบ

ความรู้ก่อนประชุม (Pre test) ถ้ามี ชี้แจงรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการ พร้อมทั้งกำหนดบทบาท หน้าที่ของทีมงานแต่ละด้าน ดังนี้

ก. พิธีเปิดประชุม (ทางการ/ไม่ทางการ) กรณีไม่เป็นทางการ อาจใช้แกนนำที่อาวุโสเป็นประธานก็ได้ แต่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า

- แนะนำทีมงาน กล่าวทักทาย ชี้แจงที่พัก / อาหาร

- ชี้แจงวัตถุประสงค์และกำหนดการประชุมในแต่ละวัน ช่วงเวลา กิจกรรมสร้างความคาดหวังก่อนประชุม และร่วมกันกำหนดกติกาการประชุม เช่น ตรงต่อเวลา การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทุกคนต้องแสดงความคิดเห็น ไม่ฟังอย่างเดียว

- กิจกรรมละลายพฤติกรรม/เตรียมความพร้อมแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้แกนนำและสมาชิกในทีม เกิดความคุ้นเคย และการกำหนดรหัสความพร้อมของกลุ่ม

- จัดกระบวนการสร้างพลังแกนนำเข้มแข็ง ก่อนเริ่มตามกำหนดการ อาจใช้การเปิดวีดีทัศน์เรื่อง “พลังแผ่นดินกู้วิกฤตชาติ” แสดงให้เห็นถึงสภาพวิกฤตต่างๆ ยิ่งพัฒนายิ่งยากจน เราจะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมองแผ่นดินเกิดของเราคือ ชุมชนบ้านเรา ที่ต้องใช้ภูมิปัญญาในการร่วมกันพัฒนาเพื่อปลูกจิตสำนึกให้รักแผ่นดิน รักชุมชน และร่วมกันพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

ข. ดำเนินกิจกรรมตามหลักสูตรที่กำหนด และสรุปความเชื่อมโยงของแต่ละวัน ด้วยสไลด์และ/หรือ mind mapping

ค. กรณีการแบ่งกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมย่อยขณะอบรม ให้เลือกประธาน ตั้งชื่อกลุ่ม สโลแกน หรือคำขวัญของกลุ่ม รหัสความพร้อมเพียง และสัญลักษณ์ของกลุ่ม (ท่าทางประกอบ).

ง. แต่ละช่วงก่อนและหลังพักการประชุม จัดให้มีกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ประมาณ 5-10 นาที เพื่อให้สมาชิกผ่อนคลายตามความเหมาะสม เป็นกิจกรรมเตรียมความพร้อม เพื่อการสร้างทีมงานและการทำงานเป็นทีม

จ. การประเมินผลรายวัน หลังจากเสร็จการประชุมในแต่ละวัน มีการประเมินความพึงพอใจหลังประชุมแต่ละวัน โดยใช้รูปภาพการ์ตูนยิ้ม หากผู้เข้าประชุมมีความพอใจมาก ให้ติดสติ๊กเกอร์ลงใต้ภาพการ์ตูนที่มีกำลังยิ้ม หากเฉยๆหรือปานกลาง จะติดสติ๊กเกอร์ใต้ภาพการ์ตูนที่มีสีหน้าเรียบเฉย หากไม่พอใจให้ติดใต้ภาพการ์ตูนหน้าเศร้า เป็นต้น

ฉ. ในช่วงเช้าของแต่ละวัน ทีมทำงาน จะนำเสนอสรุปผลในวันที่ผ่านมา ก่อนเริ่มประชุมแต่ละวัน เพื่อทบทวนเนื้อหา โดยใช้สไลด์และ/หรือสรุปด้วย mind mapping

ช. กรณีที่มีการประชุมมากกว่า 1 วัน และมีการพักค้าง ในช่วงเช้าของวันที่สอง มีการแบ่งกลุ่มผู้เข้าประชุมจัดกิจกรรมฐาน (Walk rally) เพื่อเรียนรู้การสร้างทีมงานและการทำงานเป็นทีมสามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาในการทำงาน หลังเสร็จกิจกรรม สรุปบทเรียนจากกิจกรรมเข้าฐาน ตามประเด็นคำถาม

ข. หลังการประชุมสิ้นสุด ที่ประชุมจะมีแผนชุมชนหรือโครงการ/กิจกรรม หรือภารกิจต่างๆ ที่ดำเนินการ วิทยากรกระบวนการ เปิดโอกาสให้สมาชิกร่วมกันลงชื่อในแต่ละกิจกรรม/แผน-โครงการ ว่า มีใครบ้างที่จะเข้าร่วม หรือรับเป็นผู้ดำเนินการประสานให้เกิดขึ้นต่อไป ทั้งนี้ ผู้ที่เข้าร่วมลงชื่อนั้น ใช่ว่าจะต้องเป็นผู้ไปดำเนินการเองทั้งหมด เพียงแต่เป็นเจ้าของเรื่องในการประสานงาน จัดหาทีมงานมาร่วมประสาน ขอความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถติดตาม ความสำเร็จของกิจกรรมนั้น ๆ ได้ง่ายและสะดวกขึ้น โดยที่ประชุมจะมีการคัดเลือกประธานและคณะกรรมการเพื่อไปดำเนินการขับเคลื่อน ภารกิจต่าง ๆ

จากนั้น คณะกรรมการจะกำหนดวันนัดหมาย เพื่อกลับไปทำประชาคมให้เพื่อนบ้าน ทราบว่า ผลการประชุมครั้งนั้น ได้ข้อสรุปที่จะต้องแจ้งและอาศัยความร่วมมือจากชุมชน ในการพิจารณา ดำเนินกิจกรรม/แผนงานหรือโครงการนั้น ๆ ว่ามีอะไรบ้าง และต้องปรับแก้ หรือมีข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพิ่มเติมอย่างไร เพื่อให้ทุกคนหรือคนส่วนใหญ่ในชุมชนนั้น ๆ เกิดมีความคิดร่วมกัน มีความเป็นเจ้าของ ร่วมกัน ให้มากที่สุด และเมื่อเขาเกิดความเป็นเจ้าของความคิดนั้น ๆ แล้ว ก็ถือว่าประสบความสำเร็จไป ส่วนหนึ่งแล้ว ในการที่จะให้เขามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรม/โครงการนั้น ๆ ต่อไป (รายละเอียดการทำประชาคม อยู่ในภาคหลักการ)

4) เตรียมนำเสนอผลงาน คณะทำงานรวบรวมแผนงานโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้ง ข้อมูลที่ได้จากการประชุมเป็นเอกสารรูปเล่มเพื่อให้ แกนนำที่เข้าร่วมประชุมใช้เป็นแนวทางดำเนินการและนัดหมายเพื่อนบ้านร่วมดำเนินการ

5) การประเมินผลขณะประชุม เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรม

ทีมงานจะประเมินผลตามแบบฟอร์มที่กำหนด ได้แก่ แบบประเมินด้านความพึงพอใจแบบมีส่วนร่วม ที่เป็นรูปการ์ตูนในวันสุดท้าย ให้สมาชิกแกนนำร่วมติดสติ๊กเกอร์ และแบบทดสอบวัดความรู้หลังประชุม (ถ้ามี)

6) ช่วงพิธีปิดการประชุม เพื่อให้เกิดความประทับใจ และเกิดพลังใจ ที่จะร่วมจัดกิจกรรม หลังประชุม จะมีกิจกรรมอำลา สร้างพันธะสัญญาร่วมกัน

สรุป สิ่งที่ได้จากกระบวนการนี้

1. ชื่อ คำขวัญของกลุ่ม รวมทั้งรายชื่อคณะกรรมการดำเนินงาน
2. เกิดแผนงานโครงการ ที่มีรายละเอียดของกิจกรรมตามปัญหาของพื้นที่
3. กำหนดวันเวลา ในการทำเวทีประชาคมในครั้งต่อไป
4. สมาชิกแกนนำชุมชนได้ร่วมเรียนรู้ ร่วมคิด วิเคราะห์ วางแผนแก้ปัญหาของพื้นที่

1.3 ขั้นตอนติดตาม ประเมินผล

เป็นขั้นตอนที่สำคัญ ที่ต้องใช้ระยะเวลาเพื่อให้เกิดการดำเนินงานเพื่อการแก้ไขปัญหาที่พบในชุมชน ทั้งนี้ จะประเมินผลตลอดช่วงระยะเวลาที่เริ่มการพัฒนาจนสิ้นสุดการพัฒนาที่ผู้เขียนได้ปฏิบัติมาโดยตลอดที่อาศัยหลักการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตามลำดับดังนี้

1) การประเมินผลรายวัน เป็นการประเมินความพึงพอใจหลังประชุมแต่ละวันแบบคร่าว ๆ โดยอาจจะใช้รูปภาพการ์ตูนยิ้ม หากผู้เข้าประชุมมีความพอใจมาก ให้ติดสติ๊กเกอร์ลงใต้รูปภาพการ์ตูนที่มีใบหน้า 3 แบบ คือ กำลังยิ้ม (พอใจมาก) ใบหน้าเรียบเฉย (พอใจปานกลาง) ใบหน้าปากคว่ำ(ไม่พอใจ) โดยจะใช้ติดสติ๊กเกอร์ใต้รูปภาพการ์ตูนที่ผู้ประเมินรู้สึก (ดูภาคผนวก) เป็นต้น

2) การประเมินระหว่างการประชุมและเมื่อเสร็จสิ้นแต่ละกิจกรรม โดยแบ่งเป็น

- กิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างทีมงานและการทำงานเป็นทีม (Walk Relly) โดยจะเป็นการถอดบทเรียนเพื่อให้ได้ข้อคิดหลักการจากการทำกิจกรรมนั้น ๆ รวมทั้งกิจกรรมการละลายพฤติกรรม

- เป็นการประเมินผลตามแบบฟอร์มที่กำหนด เพื่อวัดในสิ่งที่ต้องการก่อน-หลังการพัฒนา เช่น ความรู้ในเรื่องโรคนั้น ๆ ความพึงพอใจแบบมีส่วนร่วม แบบทดสอบวัดความเชื่อถือในความสามารถของตนเอง (Self Efficacy) ฯลฯ

3) หลังจากประชุมสิ้นสุด เป็นการติดตามเพื่อกระตุ้นให้แกนนำดำเนินงานตามกิจกรรม/แผนงานที่ได้ร่วมรับผิดชอบข้างต้น โดยทีมงานผู้จัดจะให้การสนับสนุนสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อสุขศึกษา และร่วมประสานงานกับ อปท. จนท. สธ. จนเสร็จสิ้นกิจกรรม/โครงการและสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ปัญหาอุปสรรค เพื่อพัฒนาการดำเนินการต่อไป โดยการติดตามหลังการประชุมสิ้นสุดนั้น จะแบ่งการติดตามออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

การติดตามผลระยะแรก

1) จัดทำเวทีประชาคม เพื่อให้ชุมชนได้รับทราบกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในชุมชน และเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะจนเป็นที่ยอมรับ และยินดีเข้าร่วมดำเนินการ เกิดเครือข่ายการทำงานที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น (ดังรายละเอียดกระบวนการทำเวทีประชาคม ในภาคหลักการ)

2) การติดตามสนับสนุน ในระยะแรกทางหน่วยงานรัฐในพื้นที่ เช่น รพ.สต.และทีมงานผู้จัด จะคอยกระตุ้น ติดตาม และสนับสนุนกิจกรรมที่ทางแกนนำจะไปดำเนินการ เพื่อให้แกนนำเหล่านั้น เกิดความมั่นใจว่า จะไม่ทอดทิ้งให้คณะกรรมการและชุมชนไปดำเนินการกันเอง จากประสบการณ์ที่ผู้เขียน ได้ดำเนินการมา ควรต้องติดตาม กระตุ้นอย่างใกล้ชิด อย่างน้อย 1 ปี และค่อย ๆ ห่างออกมา เมื่อเห็นว่าคณะกรรมการแกนนำสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ไปได้ด้วยดี บางกลุ่มบางพื้นที่อาจจะ 2-3 ปี หรืออาจมากกว่านั้น อาจจะขึ้นกับ

ก. ศักยภาพของคณะกรรมการแกนนำที่ได้ดำเนินการ ต้องย้อนกลับมาดูมาตั้งแต่การคัดเลือกแกนนำเข้าร่วมประชุม ในทางปฏิบัติบางครั้งจะเป็นไปได้ยากที่จะได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นอยู่กับ

หน่วยงานที่ให้ความสนใจและพิถีพิถัน กับการคัดเลือกแกนนำที่เข้ามาร่วมประชุมมากน้อยเพียงใด เนื่องจากบางครั้งผู้จัดการพัฒนาแกนนำ ต้องการเพียงแต่ผู้เข้าร่วมประชุมเท่านั้นก็พอใจแล้ว

ข. การกระตุ้นติดตาม และการสนับสนุน ของหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาดำเนินการ รวมทั้ง หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ด้วย ในการจัดประชุม นั้น จะต้องมีส่วนจากหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ เข้าร่วมสังเกตการณ์และรับรู้ผลการประชุมตลอดเวลาด้วย เช่น เจ้าหน้าที่ อบต. เทศบาล เจ้าหน้าที่จาก รพ.สต. เป็นต้น ทั้งนี้ กลุ่มเจ้าหน้าที่เหล่านี้จะมาร่วมได้ จะต้องได้รับการยอมรับจากหัวหน้าหน่วยงานนั้นๆ ได้รับทราบในแนวคิดและหลักการ ที่หน่วยงานผู้จัดจะไปดำเนินการแต่ต้นด้วย

ค. การสนับสนุนที่จำเป็นที่แกนนำมักจะพูดถึง คือ งบประมาณที่จะใช้ดำเนินงาน สิ่งนี้ มาจากฐานความคิดที่เอาเรื่องเงินเป็นตัวตั้ง ที่ในเรื่องนี้ ทางหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการ จะต้องสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับแกนนำว่า แม้ว่าเงินจะเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะทำให้งานต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปได้ ด้วยดีก็ตาม แต่ก็ไม่ใช่ประเด็นหลัก เพราะหากมีเงินแต่ขาดผู้ดำเนินการอย่างจริงจัง เงินก็แทบจะไม่มีประโยชน์ หรือเอาไปใช้อย่างไม่ได้ผลตามที่ต้องการได้

อย่างไรก็ตาม ในประเด็นนี้จะต้องสร้างให้แกนนำเห็นว่า ภาระกิจและงานที่จะต้อง ดำเนินการมีความสำคัญว่า เราจะทำอะไรบ้าง อย่างไร ใครเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ และจะทำเมื่อไหร่ ก่อนที่จะคิดถึงเรื่องเงิน ที่สำคัญในการดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ นั้น มีหลายกิจกรรมที่เราได้ ร่วมกันคิดในที่ประชุมแล้ว กิจกรรมอะไรบ้าง ที่พวกเราสามารถดำเนินการเองได้ โดยที่ไม่ต้องใช้เงิน เช่น การรวมกันจัดทำบ้านเรือนหรือชุมชนให้สะอาด การกำจัดลูกน้ำยุงลายในบ้านเรือนเราเอง การคอยสอดส่องดูแล อบรมลูกหลาน ไม่ให้ติดยาเสพติด หรือไม่เป็นเด็กเกเร การปฏิบัติตามกฎจราจร กฎของสังคม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ เราสามารถที่จะดำเนินการหรือร่วมดำเนินการเองได้ โดยไม่ใช้เงิน แต่อย่างใด

สำหรับกิจกรรมที่มีความจำเป็นจะต้องใช้เงิน เช่น การจัดทำแผ่นป้าย แผ่นปลิว เพื่อ การประชาสัมพันธ์ หรือการปรับปรุงสถานที่ต่างๆ นั้น เราสามารถจัดหาได้มาจากหลายทาง เช่น จากการ ร่วมบริจาค เรียไร จากเพื่อนบ้านด้วยกันเองคนละเล็คนละน้อยเพื่อชุมชนของเรา จากการขอรับสนับสนุน จากบริษัทห้างร้าน โรงงานต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่ จากงบประมาณของกองทุนหมู่บ้าน หรือบ่ออื่นๆ ที่ภาครัฐได้ จัดสรรให้กับแต่ละชุมชนหรือหมู่บ้านโดยเฉพาะ หรือจาก อบต. เทศบาล หน่วยงานสาธารณสุข หรือหน่วยงาน ที่จะดำเนินการพัฒนาศักยภาพแกนนำ เหล่านี้ เป็นต้น

การติดตามระยะยาวและต่อเนื่อง (ปีที่ 2 หรือปีต่อ ๆ ไป)

วัตถุประสงค์ในระยะนี้ เพื่อติดตามการดำเนินงานของประชาชนและกลุ่มแกนนำ และสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ปัญหาอุปสรรค สรุปบทเรียน เช่น ปัจจัยความสำเร็จ และอุปสรรคของการดำเนินงาน สิ่งที่จะดำเนินการต่อไป ฯลฯ ในการสนับสนุนติดตามในระยะต่อมานี้ หน่วยงานรัฐในพื้นที่จะ คอยกระตุ้น ติดตามและสนับสนุนกิจกรรมที่แกนนำจะดำเนินการ เพื่อให้แกนนำเกิดความมั่นใจว่าเขาจะไม่ ถูกทอดทิ้ง ทั้งนี้ จากประสบการณ์การดำเนินงานของผู้เขียน ควรติดตามกระตุ้นอย่างใกล้ชิดอย่างน้อย 1

ปี เมื่อเห็นว่าคณะกรรมการสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไปได้ และบางกลุ่มบางพื้นที่อาจใช้เวลา 2-3 ปี หรือมากกว่านั้น

ส่วนที่ 2 กระบวนการในการพัฒนา

2.1 เนื้อหาในการพัฒนาศักยภาพแกนนำ ในส่วนนี้ผู้เขียนจะนำเสนอรายละเอียดถึงเนื้อหาต่าง ๆ ที่ใช้ในการพัฒนาแกนนำ โดยจะนำเสนอในรูปของกระบวนการที่ใช้ในการพัฒนาแกนนำในแต่ละกิจกรรมตั้งแต่วันแรกของการประชุมตามลำดับจนถึงที่สุดการประชุม ดังนี้

กระบวนการที่ 1 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของวิถีชุมชนในอดีต และปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้กลุ่มได้ตระหนักและเห็นถึงเหตุการณ์วิกฤตบ้านเมืองที่ผ่านมา และปัจจุบัน เพื่อให้เกิดพลังใจร่วมกันแก้วิกฤตของชาติ (จากการดูวิดีโอทัศน์พลังแผ่นดิน)
2. เพื่อให้กลุ่มได้ร่วมกันสะท้อนข้อมูลการเปลี่ยนแปลงในอดีตของชุมชน และสภาพวิถีชีวิตของชุมชนในปัจจุบันด้านต่างๆ ร่วมกันพิจารณาเลือกลำดับของปัญหาที่สำคัญและการแก้ไข
3. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มทุกคนได้ฝึกการจับประเด็นจากการทำกิจกรรม และเทคนิคการใช้บัตรคำ

ขนาดกลุ่ม แบ่งกลุ่มผู้เข้าประชุม ประมาณ 3-4 กลุ่ม 8 -10 คน/กลุ่ม

อุปกรณ์ที่ใช้ กระดาษปรู๊ฟ พร้อมปากกา บัตรคำ

ขั้นตอนดำเนินการ

ขั้นที่ 1 ค้นหาปัญหาในพื้นที่

เป็นการสะท้อนอดีตการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลาในระดับต่างๆ ระดับประเทศ โดยดูวีดีทัศน์ เรื่อง "พลังแผ่นดินกู้วิกฤตชาติ" มีเนื้อหาชี้ให้เห็นปัญหาต่างๆ ของชาติทุกคนต้องรวมพลังช่วยกันแก้ปัญหาของชาติเพื่อให้พ้นวิกฤต โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง จากการดูวีดีทัศน์ดังกล่าว ท่านได้ความคิดอะไรบ้างเขียนลงในบัตรคำ(Meta plan) จัดกลุ่มความคิดเพื่อหาจุดแข็ง/ข้อดี(ทุน) และปัญหาในพื้นที่(ทุกข์)ในพื้นที่ในขั้นนี้ต้องการฝึกให้กลุ่มแกนนำสามารถจับประเด็นที่ได้จากการดูด้วย

ขั้นที่ 2 จัดลำดับความสำคัญของปัญหา

1. แบ่งกลุ่มผู้เข้าประชุมออกเป็น 4 กลุ่ม พร้อมแจกปากกาให้สมาชิกแต่ละคนร่วมกันคิดวิเคราะห์ จากนั้นให้สะท้อนถึงจังหวัด และชุมชนของตนเอง ในประเด็นว่า "สภาพการดำเนินชีวิตของชุมชน ในด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และด้านสาธารณสุข ในชุมชนของท่าน เป็นอย่างไร" ในแต่ละช่วง ๆ ละ ประมาณ 10 ปี โดยใช้กระบวนการ Shopping Idea

2. ให้แต่ละกลุ่มระดมความคิดในแต่ละด้านที่ได้รับ โดยให้เขียนความคิดของตนเองลงในกระดาษบัตรคำในแต่ละสี่ที่กำหนดว่า สีไหนใช้กับประเด็นอะไร แล้วนำมารวบรวมสรุปความคิดของทุกคนลงในกระดาษปรีฟ

3. เมื่อครบเวลาที่กำหนด ใช้สัญญาณ (เป่านกหวีดหรือเคาะกระดิ่ง) ให้แต่ละกลุ่มเวียนไปตามแต่ละประเด็น (shopping idea) จนครบทั้ง 4 ประเด็นตามลำดับที่กำหนดกลุ่มละ 5 นาที โดยวิทยากรกระตุ้นให้สมาชิกแต่ละกลุ่มเขียนแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม ในแต่ละประเด็นที่เวียนผ่านแต่ละกลุ่ม ความคิดเห็นใดที่ตรงกับความคิดของตนให้ทำเครื่องหมาย / ลงหน้าความคิดเห็นข้อนั้นๆ และเพิ่มเติมในส่วนที่ต้องการ

4. เมื่อแต่ละกลุ่มเวียนกลับมาที่ประเด็นเดิมของตนแล้ว ให้รวบรวมความคิดทั้งหมดที่ได้รับเพิ่มเติมรวมทั้งความคิดเห็นของกลุ่มทั้งหมด นำเสนอทั้งความคิดเห็นของกลุ่มและสิ่งที่ได้รับเพิ่มเติมจากกลุ่มอื่น

5. วิทยากรสรุปด้วย mind map และเชิญชวนให้สมาชิกทั้งหมด ร่วมกันสรุปประเด็นข้อคิดและบทเรียน ที่ได้รับจากนั้นนำปัญหามาพิจารณาจัดลำดับความสำคัญในสองขั้นตอน ดังนี้

5.1 จัดลำดับเป็นรายบุคคลโดยแจกสติ๊กเกอร์ ให้คนละ 5 ดวง นำไปติดในประเด็นปัญหาข้อที่สมาชิกแต่ละคนเห็นว่า เป็นปัญหาใหญ่ที่สำคัญจะต้องแก้ไขก่อน หากปัญหาใดมีจำนวนสติ๊กเกอร์มากกว่าปัญหาอื่น ก็เรียงลำดับปัญหานั้นเป็นลำดับแรก และเรียงกันไปตามลำดับ จากนั้นวิทยากรเสนอว่าจะเลือกปัญหาที่เกี่ยวข้องกับด้านสาธารณสุขและสุขภาพอนามัยเป็นหลัก ส่วนปัญหาอื่น ๆ เสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการต่อไป

5.2 จัดลำดับเป็นรายกลุ่ม จากนั้นนำปัญหาสาธารณสุข/สุขภาพ มาพิจารณาเลือกลำดับตามสำคัญในเชิงคุณภาพเป็นรายกลุ่ม โดยให้พิจารณาว่า ปัญหาใดบ้างที่มีความเป็นไปได้ในการนำมาแก้ไขก่อนหลัง เพียงใด โดยนำแต่ละปัญหา มาจัดเรียงลำดับความสำคัญ ตามเกณฑ์ 4 ประเด็น คือ

ก. จำนวนผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหา โรค/

ปัญหานั้น เกิดขึ้นในชุมชนมากน้อยเพียงใด หากมีผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหานั้น ๆ มีจำนวนมาก ก็ให้คะแนนมาก เพราะจะต้องรีบแก้ปัญหานั้นโดยเร็ว

ข. ความรุนแรงของโรค/ปัญหา ให้พิจารณาว่าโรค/ปัญหานั้นได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ ชีวิตและทรัพย์สินของเรารุนแรง เพียงใด หรือส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกาย เช่น ทำให้ตาย พิการ บาดเจ็บ หรือความเป็นอยู่ของชุมชนหรือทำให้เกิดความเดือดร้อน มากน้อยเพียงใด เช่น ทำให้ประชาชนยากจนมากขึ้น ฯลฯ ถ้ามี มากก็ให้คะแนนมาก

ค.ความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา โรค/ปัญหานั้น สามารถป้องกันควบคุมหรือแก้ไขได้ยากหรือง่ายเพียงใด โดยคำนึงถึงปัจจัย ศักยภาพ ความพร้อมต่าง ๆ ที่มีในชุมชนถ้าปัญหานั้นหากจะแก้ไข จะแก้ไขได้ง่ายหรือยาก ถ้าแก้ไขได้ ง่ายก็ให้คะแนนมาก แก้ได้ยากให้คะแนนน้อย

ง. ความสนใจและร่วมมือที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชน โรคหรือปัญหานั้น ประชาชนมีความตระหนักสนใจหรือให้ความร่วมมือ ที่จะแก้ปัญหานั้น ๆ ด้วยตนเองมากน้อยเพียงใด หากประชาชนสนใจมากหรือให้ความร่วมมือมากก็ให้คะแนนมาก

6. ให้ผู้เข้าอบรม ลงน้ำหนักโดยใช้เหรียญสีต่าง ๆ เป็นตัวกำกับ เช่น ถ้ามากหมายถึง 3 คะแนน หรือใช้เหรียญสีแดง , ปานกลางหรือไม่มากนัก หมายถึง 2 คะแนน หรือใช้เหรียญสีส้ม น้อย หมายถึง 1 คะแนน หรือใช้เหรียญสีเหลืองหากโรค/ปัญหาสุขภาพเรื่องใด ทั้ง 4 ประเด็นได้คะแนนรวมมากกว่า ก็เลือกโรค/ปัญหานั้นเพื่อนำไปแก้ไขเรียงตามลำดับต่อไป อนึ่ง ในการให้คะแนน (มีตั้งแต่ 1-5 คะแนน) ให้เปรียบเทียบปัญหานั้น ๆ กับปัญหาทั้งหมดที่พบในชุมชน นำมาจัดลำดับความสำคัญ จากนั้นรวมคะแนนในแต่ละช่อง หากปัญหาใด ได้คะแนนมาก ก็เป็นปัญหาที่จะต้องแก้ไขก่อนตามลำดับ

สร้างและพัฒนา
ความเข้าใจ
แก่นัก

**ผลการจัดลำดับความสำคัญแต่ละปัญหา
โดยใช้กระบวนการกลุ่ม**

ปัญหา	จำนวนผู้ที่ได้รับ	ความรุนแรง	ความยากง่ายในการแก้	การมีส่วนร่วมของประชาชน	รวม (ลำดับที่)
สว.(DM/HT)	2+5+5+4	5+4+4+3	4+5+5+1	5+5+5+1	63 (1)
บันจูนัดยา	3+4+4+5	5+5+5+5	1+1+2+1	1+1+2+1	46 (4)
รายได้น้อย	4+3+3+3	5+2+5+3	3+4+3+1	4+3+1+2	49 (2)
ครอบครัวแตก	1+1+1+1	2+1+3+2	3+4+3+1	2+3+1+3	32 (5)
ผู้ละออง	5+2+3+5	5+3+3+5	1+2+1+1	5+4+1+1	47 (3)
ขาดการมีส่วนร่วม	4+1+3+3	3+1+5+4	5+3+4+3	3+3+3+2	50(2)

กระบวนการที่ 2 กระบวนการ“วิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม” (Participatory Rural Appraisal-PRA)

การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการแก้ปัญหาจึงจำเป็นที่ทุกคนจะต้องตระหนักถึงศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชน และดึงมาใช้เป็นข้อมูลในการทำงานด้วย ตลอดจนต้องพยายามทำให้สมาชิกทุกคนในชุมชนตระหนักถึงศักยภาพของตนเองในกาแก้ไขปัญหาเหล่านั้นร่วมกันด้วย

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้าประชุมสามารถวิเคราะห์และเกิดตระหนักต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ในประเด็นที่กำหนด

ขั้นตอนดำเนินการ

ขั้นที่ 1 แบ่งกลุ่มเป็น 3-4 กลุ่ม ๆ ละประมาณ 8-10 คนเพื่อดำเนินการใน 4 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมย่อยที่ 1 วิเคราะห์แนวโน้มของการเกิดปัญหาสาธารณสุขและสุขภาพอนามัยในชุมชนเพื่อ นำปัญหาของพื้นที่ทั้งหมดที่จัดลำดับไว้ 3-5 ปัญหามาวิเคราะห์โดยให้พิจารณาที่ละปัญหาดังนี้

1. ให้กลุ่มช่วยกันวิเคราะห์ว่า**ปัญหานั้น** มีสถานการณ์หรือปัจจัยส่งผลกระทบต่อการทำงานให้เกิดปัญหานั้น ๆ ในชุมชนว่า ในอดีตที่ผ่านมา ช่วงปัจจุบันเป็นอย่างไร และอนาคตข้างหน้าอีก 3-5 ปี จะเป็นอย่างไร โดยแบ่งเป็นช่วง ๆ ไว้ตอนบนของกระดาษ

2. จากนั้นให้สมาชิกกลุ่มพิจารณาแลกเปลี่ยนข้อมูลกำหนดหัวข้อตัวชี้วัด หรือประเด็นที่จะใช้เป็นเกณฑ์ แสดงแนวโน้มของการเกิดปัญหานั้น ๆ โดยให้กลุ่มพยายามเลือกประเด็น/ปัจจัยที่ใช้เป็นตัวชี้วัดที่ชัดเจนที่จะตัดสินใจว่าเรื่องนั้น ๆ ก่อให้เกิดปัญหาในภาพรวมได้มาก/น้อย

3. ให้สมาชิกกลุ่มเขียนปัจจัย/ตัวชี้วัดดังกล่าวไว้ทางด้านซ้ายมือลงบนกระดาษปรีฟ

4. วางน้ำหนักแต่ละตัวชี้วัดโดยใช้เหรียญสีต่างๆ แทนน้ำหนักในเรื่องนั้นๆ ให้วางเหรียญเหล่านี้ตามปัจจัยแต่ละตัวเรียงลงทางด้านขวามือของกระดาษ ในแต่ละช่องช่วงเวลา ดังนี้

ใช้เหรียญสีแดงแทนปัจจัยที่มีปัญหา “มากขึ้น/มากที่สุด”

ใช้เหรียญสีส้มแทนปัจจัยที่มีปัญหา “มาก”

ใช้เหรียญสีเหลืองแทนปัจจัยที่มีปัญหา “ปานกลาง/น้อย”

ใช้เหรียญสีเขียวแทนปัจจัยที่มีปัญหา “น้อยมากหรือแทบไม่มีเลย”

5. ให้กลุ่มร่วมสรุปว่าแนวโน้มของปัญหาทั้งหมดในภาพรวมแต่ละช่วงเวลาดังกล่าว

ตัวอย่างแบบที่เขียนลงบนกระดาษเพื่อลงข้อมูล

ปัญหา	อดีต	ปัจจุบัน	อนาคต
1. ขาดน้ำสะอาด	● (Red)	● (Red)	● (Red)
2. โรคติดต่อทางอาหาร	● (Red)	● (Red)	● (Red)
3. การขาดบริการสุขภาพดี (โรงเรียน-คนป่วย)	● (Yellow)	● (Yellow)	● (Red)
4. ขาดความรู้เรื่องสุขภาพที่ดี	● (Yellow)	● (Yellow)	● (Red)
5. วรรณกรรมเรื่องสุขภาพ/ความรู้ที่เข้าถึงคนในวัยผู้ใหญ่	● (Yellow)	● (Yellow)	● (Red)
6. ขาดความรู้เรื่องสุขภาพ	● (Yellow)	● (Red)	● (Red)
7. ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพ	● (Red)	● (Red)	● (Yellow)

กิจกรรมย่อยที่ 2 วิเคราะห์สถานที่หรือแหล่งเสี่ยงที่ทำให้เกิดปัญหา

สาระสำคัญ : สถานที่อยู่อาศัยที่ไม่สะอาดพอแหล่งธรรมชาติ ที่สกปรก สภาพแวดล้อมที่มีมลพิษทั้งที่เกิดจากการกระทำของบุคคลเองและเกิดจากสภาพแวดล้อมธรรมชาติ สภาพความเป็นอยู่ในสังคมที่เอื้ออำนวยทำให้เกิดแหล่งแพร่โรค ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน ย่อมส่งผลกระทบต่อให้เกิดการโรคภัยไข้เจ็บหรือเป็นปัญหาสาธารณสุขโดยรวมของประชาชนได้

วิธีดำเนินการ

1. ให้สมาชิกกลุ่มช่วยกัน บอกสถานที่หรือแหล่งที่เป็นสาเหตุของการแพร่ระบาดของปัญหานั้นๆ เช่น ใช้เลือดออกแหล่งแพร่โรคภาชนะน้ำขังต่างๆ เรื่องความปลอดภัยอาหาร เช่น การปนเปื้อน การปรุงแต่งอาหาร ความสะอาด เช่น การใส่หรือฉีดสารเคมี เพื่อเร่งผลผลิตร้านค้าหรือแหล่งจำหน่ายอาหารที่ใดบ้างไม่ถูกหลักสุขาภิบาล ฯลฯ ในขั้นตอนนี้วิทยากรชี้ให้กลุ่มช่วยกันพิจารณาจากแผนที่ประกอบ (ถ้ามี) เพื่อชี้แหล่งปัญหาทำให้เห็นได้ชัดเจนขึ้น
2. ให้กลุ่มพิจารณาสถานที่หรือแหล่งดังกล่าวเหล่านั้น ทำให้เกิดหรือมีโอกาสเกิดความเสียหายต่อการเกิดโรค หรือมีผลเสียต่อสุขภาพได้มากน้อยเพียงใด ให้ช่วยกันคิดแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
3. จากนั้นช่วยกันจัดลำดับแหล่ง/สถานที่ที่เป็นสาเหตุของการเกิดปัญหา โดยการให้นำหนักโดยใช้เหรียญสีต่างๆทำนองเดียวกับกิจกรรมที่ 1 ข้อ 4

กิจกรรมย่อยที่ 3 วิเคราะห์กลุ่ม/องค์กรหรือบุคคลในชุมชน ที่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

สาระสำคัญ : ประเด็นนี้ให้วิทยากรชี้ให้กลุ่มพิจารณา ข้อมูลที่เป็นองค์ประกอบที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง เช่น มีผู้นำที่เข้มแข็งมีการสื่อสารในชุมชนมีกลุ่มประชาคมต่าง ๆ มีทุนทางสังคมและการมีส่วนร่วมของชุมชนมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการอภิปรายด้วย

ในชุมชนย่อมมีกลุ่ม/องค์กร/บุคคลที่มีศักยภาพ (คือมีความรู้บุคคลากรเงินเครื่องมือ ฯลฯ) และมีความพร้อม (ยินดีให้ความร่วมมือมีมนุษยสัมพันธ์เป็นที่นับถือของชุมชนและมีความสนใจต่อปัญหาสาธารณสุขและอื่น ๆ ของชุมชนมีเวลา มีความเสียสละ) ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนถ้าทุกฝ่ายได้รับรู้ร่วมมือกันและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

องค์กร/บุคคลที่มีความพร้อมและความร่วมมือ
ในการแก้ปัญหาโรคติดต่อ

ปัญหา
โรคติดต่อ

วิธีดำเนินการ

1. ให้สมาชิกกลุ่มช่วยกันพิจารณาดูว่า ในชุมชนของตนมีกลุ่ม/หน่วยงาน/บุคคลใดบ้างที่มีศักยภาพ ความสามารถในด้านต่าง ๆ อาทิ มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ มีกำลังคน ทรัพยากร งบประมาณ และอื่น ๆ รวมทั้งยินดีให้ความร่วมมือทำให้งานนั้น ๆ ให้สำเร็จได้โดยง่าย
2. ให้สมาชิกช่วยกันเสนอรายชื่อกลุ่ม/หน่วยงาน/บุคคลเหล่านั้นแล้ว ให้เรียงตามลำดับตามความมีศักยภาพ ความสามารถมากน้อยตามลำดับ จากนั้นให้เขียนรายชื่อกลุ่ม/องค์กร/บุคคลเหล่านั้นลงในกระดาษที่ตัดเป็นรูปวงกลมใบละ 1 ชื่อ โดยให้เขียนรายชื่อกลุ่ม/หน่วยงาน/บุคคลที่มีศักยภาพมากที่สุดจนถึงน้อยสุด ลงในกระดาษวงกลมขนาดใหญ่ และลดหลั่นลงมาตามลำดับจนครบ
3. ให้สมาชิกกลุ่มช่วยกันพิจารณาต่อว่า กลุ่ม/หน่วยงาน/บุคคลใดบ้างตามข้อ 1 มีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือได้ดีมากกว่ากัน ให้เขียนเรียงตามลำดับลงบนกระดาษอีกแผ่นหนึ่ง
4. จากนั้นให้สมาชิกกลุ่มช่วยกันนำข้อมูลเหล่านี้ ตัดลงบนกระดาษปริ๊ฟ โดยให้เขียนหัวข้อไว้ด้านใดด้านหนึ่งลงบนกระดาษเป็นวงกลม เช่น “ปัญหาใช้เลือดออก” จากนั้น ให้เอากระดาษที่ตัดเป็นวงกลมและเขียนข้อความไว้ในข้อ 1 ปิดลงบนกระดาษปริ๊ฟโดยกำหนดให้ว่า กลุ่ม/หน่วยงาน/บุคคลที่อยู่ในลำดับนั้น ๆ ตามข้อ 2 ที่กลุ่มได้พิจารณาแล้วว่า มีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือมาก ให้ติดอยู่ใกล้ข้อความตรงกลางมากที่สุด ส่วนกลุ่มอื่น ๆ ก็ติดลดหลั่นเรียงตามลำดับ ห่างออกไปจนครบ ตัวอย่างดังภาพ

กิจกรรมย่อยที่ 4 วิเคราะห์พฤติกรรม/วิถีชีวิตของบุคคล/ชุมชนสังคม ที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหา

สาระสำคัญ : มีพฤติกรรมและวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคลชุมชนรวมทั้งสภาพแวดล้อมในสังคมปัจจุบันอาจทำให้เสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆหรือทำให้เกิดปัญหาหรือส่งผลกระทบต่อปัญหาสาธารณสุขในชุมชนโดยรวมได้ง่าย

ขั้นที่ 1

1. ให้กลุ่มช่วยกันวิเคราะห์ว่า บุคคลหรือกลุ่มบุคคล /ชุมชน/สังคมมีพฤติกรรมอะไรบ้างที่เสี่ยงต่อการทำให้ตนเองเป็นโรค หรือเจ็บป่วย หรือก่อให้เกิดปัญหาต่อชุมชน เช่น การรับประทานอาหารนอกบ้าน การซื้ออาหารสำเร็จรูป การรับประทานอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ พฤติกรรมกินอาหารที่ไม่มีประโยชน์ การนอนไม่กางมุ้ง การเที่ยวสำล่อนทางเพศ ฯลฯ ให้เขียนเรียงเป็นข้อทางด้านซ้าย
2. ให้กลุ่มพิจารณาดูว่า แต่ละพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเกิดโรค หรือส่งผลกระทบต่อสุขภาพของตนเองชุมชนโดยรวมมากน้อยเพียงใด โดยให้ช่วยกันคิดแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
3. จากนั้นนำแต่ละกิจกรรมมาให้หน้าหน้าความเสี่ยงตามลำดับ โดยสมาชิกในกลุ่มต้องอภิปรายก่อนตัดสินระดับพฤติกรรม โดยใช้เหรียญสีต่าง ๆ แทนพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหา มากน้อยตามลำดับทำนองเดียวกับกิจกรรมที่ 1 ข้อ 4

ขั้นที่ 2 เมื่อแต่ละกลุ่มย่อยทำเสร็จแล้ว ให้นำเสนอผลงานและเปิดโอกาสให้สมาชิกแต่ละกลุ่มได้ชมผลงาน และซักถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลงานซึ่งกันและกัน

ขั้นที่ 3 ให้แต่ละกลุ่มย่อยรวมกลุ่มใหญ่วิทยากร สรุปความคิดเห็นของทุกกลุ่มในภาพรวม ในรูปของ mind map จากนั้นสอบถามความคิดเห็นและความเข้าใจของสมาชิกว่าแต่ละกิจกรรมนั้นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ จะเพิ่มเติมอะไร อีกบ้าง ทั้งนี้ ให้วิทยากรย้ำด้วยว่า ชุมชนมิได้มีแต่ปัญหาแต่ทุกชุมชนมีศักยภาพ ในการแก้ปัญหาด้วย

กระบวนการที่ 3 “การสร้างความคิดสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม เพื่อกำหนดเป้าหมายและกิจกรรมการแก้ปัญหา” ใช้เทคนิค Appreciate Influence Control :AIC ร่วมกับเทคนิค Future Search Conference : FSC

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกกลุ่มเห็นความสำคัญ ต้องการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิด ทั้งการปฏิบัติต่างไปจากเดิม ๆ เพื่อพัฒนางาน เกิดแนวคิดในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ไม่ยึดติดกับกรอบความคิดเดิม พัฒนาชุมชนของตนเองเป็นชุมชนในฝัน

2. เพื่อให้สมาชิกสามารถกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรม/โครงการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ขั้นตอนดำเนินการ

ขั้นที่ 1 ปรับกระบวนการคิดโดยให้ความรู้ในการมองปัญหาต่าง ๆ แบบองค์รวมและไม่ยึดติดกรอบแนวความคิดเดิม ด้วยการให้มีความคิดแบบสร้างสรรค์ โดยให้ชมวิดิทัศน์ เรื่อง Paradigm

ขั้นที่ 2 สร้างภาพในฝัน

1. ให้สมาชิกทุกคนในแต่ละกลุ่มย่อย เขียนภาพที่ตนเองคาดหวังไว้และอยากให้เป็นในอนาคต (หรือไม่ให้มีปัญหาดังที่จัดลำดับมาดังเช่นปัจจุบัน)

2. ให้สมาชิกแต่ละคนอธิบายภาพที่ตนเองวาดให้สมาชิกกลุ่มฟัง แล้วจึงนำภาพของทุกคนมารวมกันเป็นภาพเดียว โดยช่วยกันต่อเติมให้เป็นภาพของแต่ละกลุ่มย่อยที่สมบูรณ์

3. กลับเข้ากลุ่มใหญ่ นำเสนอภาพรวมของแต่ละกลุ่มย่อย โดยผู้แทนกลุ่มคนใหม่

4. นำภาพรวมของแต่ละกลุ่มย่อย ให้ที่ประชุมกลุ่มใหญ่พิจารณา โดยให้สมาชิกแต่ละกลุ่มส่งตัวแทน กลุ่มละ 2 คน เพื่อช่วยกันเลือกภาพใดภาพหนึ่ง เพื่อต่อเติมให้เป็นภาพอนาคต หรือวาดขึ้นใหม่ เพื่อแทนภาพของสมาชิกทั้งหมด

5. สมาชิกกลุ่มใหญ่ช่วยกันเพิ่มเติมภาพที่ต้องการ จากนั้นให้คิดคำขวัญหรือสโลแกนประกอบภาพ

6. วิทยากรสรุปภาพชุมชนในฝันด้วย mind map

การรวมภาพของทุกกลุ่มให้เป็นภาพเดียวกัน เป็นขั้นตอนที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยให้ง่ายต่อการรวบรวมแนวความคิดของสมาชิกทุกคน และสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของภาพ(ความคิด)ที่จะได้แนวทางไปสู่อนาคตร่วมกัน ซึ่งวิทยากรต้องกระตุ้นให้แต่ละคนคิดในใจว่า ถ้าจะให้จริงตามภาพนั้น จะทำอะไรได้บ้าง

ขั้นที่ 3 กำหนดเส้นทางสู่ฝัน

1. ให้สมาชิกกลับเข้ากลุ่มย่อย ให้สมาชิกแต่ละคนเขียนแนวทางหรือกิจกรรมที่คิดว่าจะทำให้บรรลุตามสิ่งที่คาดหวังหรือต้องการในอนาคตว่าจะต้องทำอะไรบ้าง (ให้เป็นรูปธรรม) คนละ 2 แนวทาง/กิจกรรมลงในบัตรคำ พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลด้วยว่า “ทำไมต้องทำ” ให้กลุ่มทราบ

2. แต่ละกลุ่มรวบรวมข้อเสนอของแต่ละคนเป็นหมวดหมู่

3. ผู้แทนแต่ละกลุ่มย่อยนำเสนอ สมาชิกกลุ่มใหญ่ร่วมกันซักถามให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

4. สมาชิกกลุ่มใหญ่ร่วมพิจารณากิจกรรมของแต่ละกลุ่ม และรวมกิจกรรมที่เหมือนไว้

ด้วยกัน

5. จัดประเภทของกิจกรรม ว่ากิจกรรมใดสมาชิกหรือชุมชนทำเองได้เอง กิจกรรมใดมีบางส่วน ต้องการความร่วมมือหรือรับการสนับสนุน จากหน่วยงานในพื้นที่จึงจะสำเร็จ หรือกิจกรรมใดไม่สามารถทำตัวเอง ต้องการความช่วยเหลือ สนับสนุนจากหน่วยงานอื่นไปทั้งหมด

6. เมื่อแยกประเภทของกิจกรรม/โครงการในข้อ 5 แล้ว ให้สมาชิกร่วมกันพิจารณาว่าหากมีทรัพยากรจำกัด จะเลือกแต่ละกิจกรรมหรือโครงการใด ตามลำดับที่สามารถนำไปแก้ไขได้ก่อน

ขั้นที่ 4 เลือกกิจกรรมที่จะทำ

1. กิจกรรมที่ทำเองได้ ให้สมาชิกแต่ละคนตัดสินใจเลือกว่า ใครจะเลือกทำกิจกรรมอะไร โดยเขียนชื่อลงในหัวข้อกิจกรรมนั้นๆ แล้วแบ่งกลุ่มย่อยใหม่ ตามกิจกรรมที่สมาชิกแต่ละคนเลือกไว้

2. กิจกรรมที่ต้องทำหรืออาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ให้สมาชิกมอบหมายว่าจะให้ใคร ดำเนินการติดต่อ ประสานงาน

3. กิจกรรมที่ต้องให้หน่วยงานอื่นทำ เสนอให้หน่วยงานในพื้นที่ (เทศบาลหรือ อบต. รับไปดำเนินการต่อไป)

ขั้นที่ 5 ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้

1. กิจกรรมที่สมาชิกทำตัวเอง ให้นำมาทำแผน โดยตอบคำถามต่อไปนี้

- จะทำอะไร (ชื่อโครงการหรือกิจกรรม)

- ทำอย่างไร (วิธีดำเนินการ)

- จะต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณเท่าไร ทำที่ไหน เมื่อไหร่

- ใครจะช่วยทำบ้าง และใครที่รับผิดชอบในการดูแลประสานงาน

2. กิจกรรมที่ต้องขอความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นนำมาทำแผนโดยตอบคำถามต่อไปนี้

- ทำอะไร (ชื่อโครงการ/กิจกรรม)

- ทำแล้วได้อะไร (สิ่งที่คาดว่าจะได้รับหรือเกิดขึ้น)

- ประสานงานกับหน่วยงานอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ จะติดตามประสานงานอย่างไร

จากนั้นให้สมาชิกที่รับผิดชอบแต่ละโครงการ นำเสนอรายละเอียดของกิจกรรม/โครงการที่จะดำเนินการ เพื่อให้กลุ่มใหญ่ร่วมแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่งและนำกิจกรรม/โครงการทั้งหมดให้กับสมาชิกแต่ละตำบลเพื่อนำไปพิจารณารายละเอียดและกำหนดวันดำเนินการต่อไป

กระบวนการที่ 4 การประเมิน/วิเคราะห์ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชน

วัตถุประสงค์ เพื่อประเมิน/วิเคราะห์ความเข้มแข็งของชุมชน ตามประเด็นที่กำหนด
ขั้นตอนดำเนินการ

1. แบ่งแกนนำออกเป็น 8-10 คน/กลุ่ม จำนวน 3 กลุ่ม นำเข้าสู่บทเรียน โดยชมวิดีโอวีดิทัศน์เรื่อง “ชุมชนบางไทร” จากนั้นให้แต่ละกลุ่มช่วยกันค้นหา คำตอบจากการดูวิดีโอวีดิทัศน์ดังกล่าว จากคำถามที่ว่า “มีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้ชุมชนนี้เข้มแข็ง” จากนั้นให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมานำเสนอ วิทยากรสรุป

2. จากนั้นวิทยากรจะบรรยายความหมายของชุมชนเข้มแข็ง และองค์ประกอบที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ประกอบด้วย 1. การรวมตัวเป็นกลุ่มหรือองค์กรในชุมชน 2. ผู้นำ 3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้นำชุมชน 4 การสื่อสารในชุมชน และ 5. ทูตทางสังคม เพื่อให้กลุ่มใช้เป็นแนวทางในชุมชนของตนตามหัวข้อที่กำหนด

สำหรับประเด็นทูตทางสังคม นั้น วิทยากรจะอธิบายความหมายว่า หมายถึง สิ่งที่เป็นทั้งนามธรรมและรูปธรรม ที่มีอยู่ในชุมชนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่ทำให้ชุมชนนั้น ๆ อยู่ได้ เช่น การมีภูมิปัญญาชาวบ้านในเรื่องใดบ้าง ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น มีอะไรบ้าง อุดมการณ์ ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม เช่น ทะเล ภูเขา เป็นต้น โดยวิทยากรให้กลุ่มใหญ่ช่วยกันเสนอว่า ในชุมชนของเรามีทูตทางสังคมอะไรบ้าง โดยใช้เทคนิคการระดมสมอง

3. สำหรับประเด็นที่เหลือ ให้แต่ละกลุ่มย่อยช่วยกันอธิบาย ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ในชุมชนของท่าน มีใครเป็นผู้นำทางการ และผู้นำตามธรรมชาติบ้าง และผู้ใดสามารถดำเนินการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน อย่างไร ในเรื่องใดบ้าง ผลเป็นอย่างไร

กลุ่มที่ 2 ประชาชนในชุมชนของท่าน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนมากน้อยเพียงใด และมีส่วนร่วมอย่างไร (เช่น ร่วมคิดวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์) ผลการมีส่วนร่วมเป็นอย่างไร

กลุ่มที่ 3 ในชุมชนของท่าน มีการสื่อสาร รับรู้ หรือส่งข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนในเรื่องใดบ้าง และผลเป็นอย่างไร (เช่น จัดเวทีชาวบ้าน การทำประชาพิจารณ์ การประชุม การพูดคุยปากต่อปาก การผ่านทางสื่อกระจายข่าว เสียงตามสาย เป็นต้น)

4. จากนั้นให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอ วิทยากรสรุปด้วย mind map และให้กลุ่มใหญ่พิจารณาว่า จากข้อมูลที่แต่ละกลุ่มย่อยนำเสนอมานั้น ทางกลุ่มใหญ่จะเพิ่มเติมหรือตัดอะไรออกหรือไม่ และให้ร่วมกันสรุปว่า “ชุมชนของท่านมีความเข้มแข็งหรือไม่ เพียงใด”

แนวทางสำหรับวิทยากร เพื่อประกอบการตั้งคำถาม

1. จากประเด็นคำถามที่ได้จากการชมวิดิทัศน์ พอสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง นั้น เป็นเพราะชุมชนเกิดปัญหาวิกฤต และมีผู้นำที่กล้าคิดเข้มแข็ง ยอมรับผู้อื่น และมีความคิดกว้างไกล มีการบริหารจัดการที่ดี ในเรื่องกระบวนการกลุ่ม มีการรวมกลุ่ม การคิดร่วมกัน ร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ ตั้งกติกา ประชุมทุกเดือน มีการประชาสัมพันธ์ มีความเสมอภาค และมีการแบ่งเขตพื้นที่

2. สำหรับแนวทางในการพิจารณาความเข้มแข็งของชุมชน พิจารณาได้จาก

2.1 มีกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชน เช่น

- กลุ่มด้านเงินทุน ได้ทุนมาจากไหน มีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร มีใครเป็นคณะกรรมการ รับผิดชอบบ้าง คัดเลือกกันอย่างไร ผลตอบแทนที่ได้จากดอกเบี้ย จัดการอย่างไร

- กลุ่มด้านอาชีพ มีอาชีพอะไรบ้าง วัตถุประสงค์อย่างไร มีหน่วยงานอะไรมาส่งเสริม มีสมาชิกมากน้อยเพียงใด มีการส่งเสริมการตลาดหรือไม่ ฯลฯ

- กลุ่มทางสังคม เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรี กลุ่มศิลปินพื้นบ้าน ฯลฯ กลุ่มเหล่านี้มีวัตถุประสงค์ และภารกิจหน้าที่อะไรบ้าง เกิดขึ้นได้อย่างไร

- กลุ่มด้านสิ่งแวดล้อม หรือสุขภาพอนามัย เช่น กลุ่มอนุรักษ์ป่า กลุ่ม อสม. กลุ่มรักษาสมุนไพร กลุ่มหมอยาพื้นบ้าน ฯลฯ เกิดขึ้นได้อย่างไร มีบทบาทต่อชุมชนอย่างไร

2.2 ผู้นำ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีบทบาทสำคัญในการรวมตัวและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาชุมชนอย่างไรบ้าง มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีความคิดสร้างสรรค์ หรือไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชนเพียงใด รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น หรือมีความเชื่อมั่นตนเองอย่างไร ฯลฯ

2.3 การมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชนมีส่วนร่วม

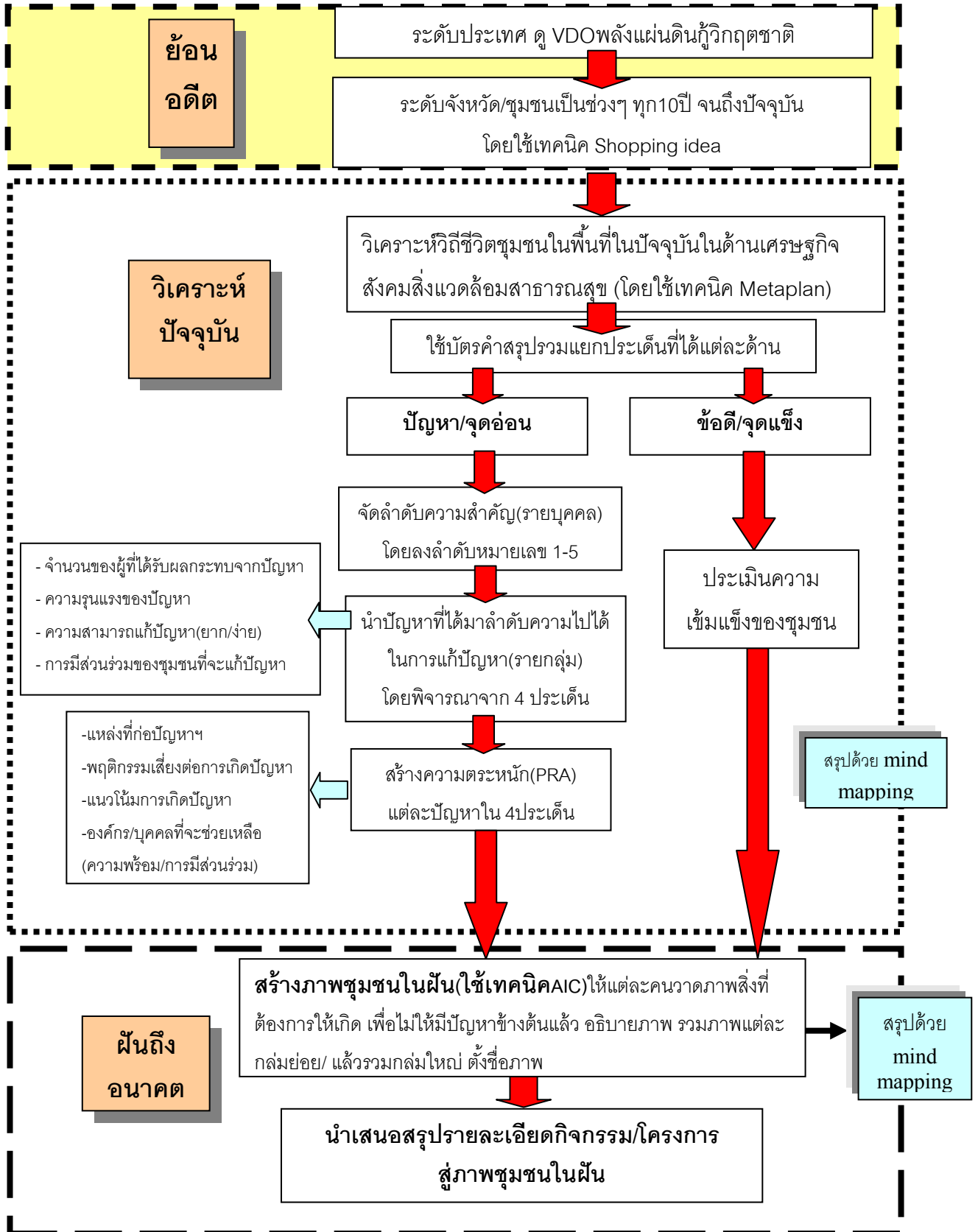
- ร่วมคิด หรือตัดสินใจเกี่ยวกับการแก้ปัญหา หรือการพัฒนาอย่างน้อยเพียงใด เช่น ร่วมคิดกฎ-ระเบียบต่างๆ ของหมู่บ้าน การแสดงความคิดเห็นทิศทางการพัฒนาหมู่บ้าน การตัดสินใจในการแก้ปัญหา จนลดความขัดแย้ง/ลดปัญหาลงได้อย่างไร เป็นต้น

- ร่วมทำ มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนในทุกชั้นตอน ร่วมกิจกรรมสาธารณะต่าง ๆ งานประเพณีชุมชน เช่น งานทอดกฐิน งานประเพณีหมู่บ้านต่าง ๆ ร่วมกันแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ โดยรวมตั้งกลุ่มอาชีพ เป็นต้น

2.4 การสื่อสาร ปัจจัยที่จะทำให้เกิดประชาคม ต้องมีช่องทางสื่อสารระหว่างกันเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารการเคลื่อนไหวต่าง ๆ เช่น การจัดเวทีหรือประชุมร่วมกัน กับผู้นำและชาวบ้าน หรือการแพร่ข่าวสารทางหอกระจายข่าว การปิดประกาศ ที่อ่านหนังสือพิมพ์หมู่บ้าน หรือตามร้านค้า เป็นต้น

สรุป ภาพรวมของเนื้อหาจากกระบวนการที่ 1-4 ดังแผนผังข้างล่าง

แผนผังสรุปกระบวนการพัฒนาศักยภาพแกนนำ ในการวิเคราะห์และจัดทำแผนแก้ปัญหาชุมชน

2.2 เนื้อหาเสริมการพัฒนาศักยภาพแกนนำ ในส่วนนี้ผู้เขียนจะนำเสนอรายละเอียดถึงเนื้อหาที่จะช่วยให้แกนนำเกิดการเรียนรู้ต่าง ๆ จากกระบวนการที่ 1-3 ที่จัดให้ เพื่อฝึกให้แกนนำได้เกิดการเรียนรู้ฝึกทักษะการฟัง การจับประเด็น และสรุปบทเรียนที่ได้และนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยเรียนรู้ร่วมไปกับการฝึกใช้เครื่องมือต่างๆ ตลอดจนการฝึกการทำงานเป็นทีม ทักษะในการนำเสนอตลอดระยะเวลาของการประชุมจนเสร็จสิ้น ดังนี้

กระบวนการที่ 5 การนำหลักการ “จัดการความรู้” มาประยุกต์ใช้

กิจกรรมย่อยที่ 1 กระบวนการถอดบทเรียนการทำงาน

วัตถุประสงค์ เพื่อให้แกนนำได้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ทั้งก่อน ระหว่างและหลังจากการดำเนินการต่าง ๆ ในพื้นที่ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน กับสมาชิกของกลุ่มได้จากการทำงาน เพื่อนำมาปรับแก้ไขวิธีการทำงานให้ดีขึ้นกว่าเดิม

วิธีการ จะแบ่งแกนนำออกเป็นกลุ่มย่อย ตามภารกิจที่รับผิดชอบ และให้แต่ละกลุ่มย่อยได้ร่วมกันพิจารณา มี 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน ทั้งนี้ ในขั้นต้นจะมีเจ้าหน้าที่โครงการ/ผู้จัดการพัฒนา ทำหน้าที่เป็นวิทยากรกระบวนการ และให้แกนนำช่วยกันเขียนสรุปผลสิ่งที่ได้พูดคุยกัน เพื่อเตรียมการนำเสนอหลังเสร็จกระบวนการ โดยการถอดบทเรียน จะมี 3 ขั้นตอน ได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ถอดบทเรียนเรียนรู้ตัวเอง โดยให้สมาชิกฝึกให้คิดทบทวน เรียบเรียงความคิด นำเสนอออกมาเป็นคำพูด เปิดเวทีให้แต่ละกลุ่มแกนนำได้ทบทวนผลการทำงานของกลุ่มหรือทีมของตนเอง ก่อนเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนตรงกันในประเด็นกิจกรรมที่ได้ทำก่อนและหลังการมีโครงการนี้ เป็นอย่างไรบ้าง ตามประเด็นคำถามที่กำหนด

1. กิจกรรมที่ทำ มีอะไรบ้าง มีวิธีทำอย่างไร ผลเป็นอย่างไร
2. สิ่งที่ได้ดี เพราะอะไร มีวิธีการทำอย่างไร จะทำให้ ดีกว่าเดิมได้หรือไม่ อย่างไร (จะทำแบบเดิม หรือปรับให้ต่างจากเดิมอย่างไร)
3. สิ่งที่ยังทำได้ไม่ดี เพราะอะไร? หากจะทำใหม่ จะทำอย่างไร
4. ได้เรียนรู้/ข้อคิด/ความรู้ (ใหม่) หรือไม่? อะไรบ้าง?(เฉพาะหลังโครงการ)

ขั้นที่ 2 แลกเปลี่ยนข้ามกลุ่ม ขั้นนี้ต้องการฝึกทักษะการเล่าเรื่อง การฟัง การจับประเด็น และซักถามแสดงความคิดเห็นของแกนนำ จากการฟังการนำเสนอของกลุ่มอื่น และการเชื่อมโยงเปรียบเทียบกับงานที่ตนเองทำว่าเหมือนหรือต่างกันอย่างไร ควรปรับปรุงอะไรบ้าง หรือจับจุดเด่นของทีมอื่นที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์กับทีม

ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอื่นว่า กลุ่มนั้น ๆ ได้ดำเนินกิจกรรมอะไรบ้าง มีวิธีการอย่างไร ได้เรียนรู้อะไรที่จะนำมาปรับปรุงการทำงานของเราอย่างไรบ้าง

ขั้นที่ 3 นำความรู้ ไปใช้ประโยชน์เป็นการเชื่อมโยงความรู้ไปใช้ประโยชน์ ขั้นตอนนี้หากแกนนำสามารถจับประเด็นความรู้และฟังอย่างลึกซึ้งแล้ว ก็จะมีรวมกลุ่มเพื่อพิจารณาว่าความรู้ที่ได้มาเชื่อมโยงความรู้มาปรับปรุง หรือประยุกต์ใช้ประโยชน์ในงานที่ทีมของตนได้นำไปปฏิบัติในเรื่องอะไรบ้างอย่างไร

จากนั้นกลับเข้ากลุ่มย่อยเดิม “ให้แต่ละคนได้ข้คิด ความรู้อะไรใหม่ ๆ จากการไปแลกเปลี่ยนกับกลุ่มอื่น มาบ้าง และจะนำความรู้ที่ได้นั้น ไปใช้หรือปรับวิธีการทำงานของตนเองอย่างไรบ้าง ” และที่ไม่ได้ เพราะอะไร ขั้นตอนนี้หากจับความรู้ และฟังอย่างลึกซึ้งแล้ว จะได้ความรู้ วิธีคิด วิธีการเพิ่มเติม

สนใจ เรื่องประเด็นอะไร	จากกลุ่มไหน	จะนำไปปรับ/ประยุกต์ ใช้เรื่องใดบ้าง อย่างไร

สรุปผลที่ได้จากการเรียนรู้ และเพิ่มเติมผลที่ได้จากบทเรียนให้มีความสมบูรณ์ และเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ และบันทึก รวบรวม ความรู้ที่ได้ เป็นเอกสาร หรือสื่อต่าง ๆ และเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง นำความรู้ใหม่ที่ได้รับไปปรับใช้ในการทำงานให้ดีขึ้น

กิจกรรมย่อยที่ 2 ฝึกเรียนรู้ “การถอดบทเรียนจากภาพยนตร์”

วัตถุประสงค์ : ฝึกทักษะการสรุปและจับประเด็น เพื่อฝึกการเชื่อมโยงความรู้ไปใช้ จากการดูภาพยนตร์

กรอบการจับประเด็น

1. ฉากที่โดนใจ หรือประทับใจ (ฝึกทักษะการจับประเด็น) ทั้งนี้ ให้จับประเด็นทั้งในแง่บวกและลบ
2. ข้อคิด ความรู้ที่ได้จากการดูภาพยนตร์ เพื่อพิจารณาว่าจะนำข้อคิด ความรู้ที่ได้ไปใช้กับชีวิตและงานได้อย่างไร (ฝึกการโยงความรู้ไปใช้ประโยชน์)

วิธีการ แบ่งกลุ่มเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 5-6 คน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตามกรอบประเด็นที่กำหนด แล้วนำเสนอ

1. ฉายภาพยนตร์ในเรื่องที่ต้องการให้ดูแบบการจัดการความรู้ คือ แล้วจับประเด็นว่าได้ข้อคิดหรือความรู้อะไรบ้าง ทั้งในแง่บวกและลบจากการดูในเรื่องนั้นๆหลังจากชมภาพยนตร์แล้ว ให้กลุ่มร่วมกันถอดบทเรียนตามประเด็นที่กำหนดเมื่อจบแล้ว

2. แนวประเด็นคำถามเพื่อการจับประเด็น :

2.1 ฉาก/ตอนไหนที่โดนใจหรือประทับใจท่านมาก (ฝึกทักษะการจับประเด็น) เพราะเหตุใด (ข้อคิด และความรู้ที่ได้คืออะไรบ้าง)

2.2 ท่านคิดว่า จะนำข้อคิด ความรู้ที่ได้จากข้อ 1 ไปใช้กับชีวิตและงานของท่านได้อย่างไร (ฝึกโยงความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์) อันเป็นการแสดงถึงการมีมุมมองที่หลากหลายของกลุ่ม

3. ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอตามประเด็นคำถาม โดยในการฟังเพื่อนนำเสนอ ให้สมาชิกกลุ่มทุกคนตั้งใจฟัง เพื่อดูว่า มีตอนไหนหรือฉากไหน ที่เราคิดไม่ถึง ตามที่เพื่อนจับประเด็นได้ หรือมีมุมมองต่างจากเราบ้าง อย่างไร โดยมีตัวอย่างกรอบการนำเสนอข้างล่างนี้

จากโดนใจ/ประทับใจ	ข้อคิด/ความรู้ที่ได้	นำข้อคิด/ความรู้ไปใช้ในการทำงาน

กิจกรรมย่อยที่ 3 ฝึกเรียนรู้การถอดบทเรียนจากการ “ศึกษาดูงาน ”

วัตถุประสงค์ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หลังจากการศึกษาดูงาน แกนนำที่ไปศึกษาดูงาน ต้องกลับมาสรุปถอดบทเรียนร่วมกันตามประเด็นที่ให้ไปศึกษาทั้ง 3 ประเด็นดังกล่าว เพื่อนำมาพัฒนา ปรับปรุงงานให้ดีขึ้นต่อไป

หลักการ: ในการจัดให้แกนนำไปศึกษาดูงาน เพื่อให้แกนนำเกิดแนวคิดและวิธีการทำงานที่ดีขึ้น จึงควรเลือกพื้นที่ที่มีกิจกรรมนั้น ๆ เด่นชัดเจน (Best Practice) จึงต้องมีการเตรียมการ โดยเฉพาะแบ่งกลุ่มแกนนำตามประเด็นคำถามที่สนใจหรือรับผิดชอบ โดยวิทยากรกระบวนการจะช่วยชี้แนะ เพื่อทราบถึงวิธีการดำเนินงานนั้นๆว่า มีจุดดี/ข้อเด่นในเรื่องใด มีวิธีการทำอย่างไร มีปัญหา/ข้อเสนอแนะอะไรบ้าง ฯลฯ ทั้งนี้ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ ให้ชัดเจนว่ากลับมาต้องทำอะไร เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน สามารถประยุกต์ใช้ในการทำงานในชุมชน

แนวประเด็นคำถาม ที่ต้องการให้เกิดการเรียนรู้

1. พื้นที่ที่ไปดูงานนั้นมีการจัดการ และการดำเนินงานในการทำงานที่จะไปศึกษาอย่างไร
2. กิจกรรมในข้อ 1 มีเรื่องใดบ้าง ที่แตกต่างหรือเหมือนกับที่ดำเนินการอยู่แล้ว
3. มีเรื่องใดบ้าง ที่คิดว่าสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินงานในพื้นที่ได้บ้าง อย่างไร ?

กิจกรรมย่อยที่ 4 ฝึกเรียนรู้“การถอดบทเรียนจากกิจกรรม ละครคน”

เป็นการแสดงบทบาทสมมุติ โดยวิทยากรได้กำหนดจำลองสถานการณ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้น หรือจากเหตุการณ์จริงที่แกนนำได้ไปดำเนินการมาก่อน เช่น กรณีการเยี่ยมบ้านผู้ป่วย เป็นต้น

วัตถุประสงค์ เพื่อให้แกนนำรู้จักประยุกต์สิ่งต่างๆที่มีมาใช้ประโยชน์ ในการทำงาน ได้ฝึกทักษะในการถอดบทเรียน ทักษะการนำเสนอ การจับประเด็น

วิธีการ

1. ให้แกนนำจัดแสดงบทบาทสมมุติให้สอดคล้องกับเรื่องนั้น ๆ โดยผู้จัดจะเตรียมอุปกรณ์การแต่งตัว (ถ้าจำเป็นต้องใช้) หรือให้แกนนำจัดหากันเอง ตามเท่าที่มีอยู่ในขณะนั้น โดยมีกติกาว่าไม่ต้องซื้อหา
2. จากนั้นให้แกนนำใช้ทักษะการถอดบทเรียน จากสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการแสดง และบันทึก/สรุปสิ่งที่ได้เพื่อนำมาเสนอ

2.3 เนื้อหาหลังการพัฒนาศักยภาพแกนนำ ในส่วนนี้ผู้เขียนจะนำเสนอรายละเอียดถึงเนื้อหาหลังเสร็จการประชุมตามลำดับ ดังนี้

กระบวนการที่ 6 “การจัดทำเวทีประชาชน : ภารกิจของแกนนำหลังอบรม”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้แกนนำเตรียมการหาข้อมูลในแต่ละกิจกรรมต่างๆ และแจ้งให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบว่าจะมีใครมาทำอะไรในพื้นที่
2. เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนว่า จะเพิ่มเติมหรือแก้ไขปรับปรุงในเรื่องใดบ้างอย่างไร

วิธีดำเนินการ

เมื่อเสร็จสิ้นการประชุม ชุมชนจะได้แนวทางและรายละเอียดของโครงการ/กิจกรรมที่จะดำเนินการที่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ จะต้องไปดำเนินการในแต่ละกิจกรรม/แผน-โครงการนั้น ๆ โดยจัดหาผู้ประสานงาน จัดหาทีมงาน ขอความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ติดตามความก้าวหน้าใน

กิจกรรมนั้นๆ ได้ง่ายและสะดวกขึ้นโดยให้สมาชิกของแต่ละกลุ่มกำหนดรายละเอียดวิธีการดำเนินการที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ที่มีข้อเสนอแนะแนวทาง ดังนี้

1. จัดตั้งคณะทำงาน โดยมีแกนนำที่ผ่านการพัฒนา ร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมที่จะดำเนินการ
2. ทีมงานออกสำรวจพื้นที่และหาข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อวางแผนการทำงาน
3. นัดประชุมแกนนำชุมชนและกลุ่มประชาคมต่าง ๆ เพื่อชี้แจงผลการประชุมที่ต้องอาศัยความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม/แผนงานหรือโครงการนั้น ๆ มีอะไรที่ต้องปรับแก้ หรือมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อให้ทุกคนหรือคนส่วนใหญ่ในชุมชนนั้น ๆ เกิดมีความคิดร่วมกัน มีความเป็นเจ้าของร่วมกันให้มากที่สุด และเมื่อเกิดความเป็นเจ้าของความคิดนั้น ๆ ถือว่าประสบความสำเร็จไปส่วนหนึ่งที่จะให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรม/โครงการนั้น ๆ ต่อไป
4. มีการนัดหมาย เพื่อเปิดโอกาสให้เพื่อนบ้านเข้ามารับฟังให้มากที่สุด โดยอธิบายให้ฟังสั้น ๆ ถึงเรื่องที่จะไปประชุม การนัดหมายสามารถกระทำหลาย ๆ ทาง เช่น บอกด้วยวาจาเมื่อพบหน้าเพื่อนบ้าน หรือจากการประชุมในโอกาสต่าง ๆ เช่น การประชุมประจำเดือน หรือในโอกาสงานเทศกาลของชุมชน เป็นต้น
5. การเตรียมสถานที่เพื่อทำเวทีประชาคม คณะกรรมการ ช่วยจัดเตรียมสถานที่ และอุปกรณ์จำเป็นต่างๆ ที่ต้องใช้ เช่น กระดาษชาร์ป เครื่องเขียน และกระดาษที่แสดงผลการประชุมทั้งหมด รวมทั้งเตรียมสรุปผลการประชุมทั้งหมด โดยบางครั้ง ทางหน่วยงานผู้จัด อาจช่วยเตรียมสรุปผลการประชุมด้วยการเตรียมการดังกล่าวนี้ เป็นการรวมพลังการทำงานเป็นทีมเบื้องต้นอย่างหนึ่งช่วยให้การทำงานประสบความสำเร็จ ขณะเดียวกันทางหน่วยงานต้องอำนวยความสะดวกในด้านความคิดเห็นต่างๆ ทั้งเตรียมสถานที่ ด้านเนื้อหาที่ได้จากการประชุม
6. หลังเสนอประเด็นที่ได้จากการประชุมและกิจกรรม/โครงการแล้ว ตัวแทนแกนนำเหล่านั้น จะดำเนินการปรับแก้ หรือมีความคิดเห็นในเรื่องนั้น ๆ เมื่อได้ข้อยุติแล้ว จึงให้ร่วมกันกำหนดวัน สถานที่ โดยกำหนด ผู้รับผิดชอบหลักในการขับเคลื่อนแต่ละกิจกรรมและหาทีมงานที่จะดำเนินการร่วมกันต่อไป

ภาคผนวก ก

โครงสร้างหลักสูตร ใบชวาง

ตาราง หลักสูตร ๓ วัน

ตาราง หลักสูตร ๒ วัน

(ตัวอย่าง)ใบสมัครเข้าอบรมแกนนำด้านสุขภาพ

(กรณีพื้นที่ ตำบลท่าข้าม)

คำชี้แจง

สำหรับผู้ที่จะเข้าร่วมใน โครงการพัฒนาศักยภาพแกนนำด้านสุขภาพ
เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการควบคุมโรค ในตำบลท่าข้าม

ปัจจุบันการดำเนินงานด้านสุขภาพ/สาธารณสุข จะเน้นการให้ชุมชนมีส่วนร่วมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง โดยเฉพาะการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคฯ ที่ต้องพัฒนาแกนนำต่างๆที่มีในชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ และมีความเชื่อมั่นที่จะจัดการปัญหา และปรับเปลี่ยนวิถีคิด วิถีทำงานด้านสุขภาพอย่างจริงจัง การที่จะอาศัยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขฝ่ายเดียวนั้น ก็ไม่เพียงพอที่จะสร้างสุขภาพของประชาชนได้ครอบคลุมและทั่วถึง แม้ปัจจุบันประชาชนส่วนหนึ่งจะสนใจการป้องกัน และดูแลส่งเสริมสุขภาพตนเองมากขึ้น แต่ก็มีส่วนมากที่ยังละเลยอยู่และรอให้เจ็บป่วยแล้วจึงรักษา รวมทั้งยังขาดการมีส่วนร่วมที่จะแก้ปัญหาสาธารณสุขโดยรวมของชุมชน ดังนั้น จึงต้องอาศัยอาสาสมัครแกนนำต่างๆ มาเป็นแนวร่วมในชุมชน เพื่อให้มีส่วนร่วมเข้ามาแก้ปัญหาสุขภาพ ให้มากขึ้น

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ ๓ ชลบุรี ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยสำนักงานสาธารณสุขอำเภอบางปะกง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าข้าม รวมทั้งเทศบาลตำบลท่าข้าม ได้ตระหนักถึงความสำคัญการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคฯ จึงต้องการเสริมสร้างสมรรถนะของแกนนำด้านสุขภาพทั้งที่เป็นบุคลากรของหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อปท.) และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ให้มีความรู้ ความเข้าใจและเกิดทักษะในการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคที่เป็นปัญหาพื้นที่ ที่นำหลักการจัดการความรู้มาประยุกต์ใช้ร่วมกับเครื่องมือทางสังคม มาจัดการกับปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง เพื่อให้ชุมชนเกิดการปรับเปลี่ยนวิถีคิด วิถีทำงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้เลือกพื้นที่ตำบลท่าข้าม มาดำเนินการพัฒนาเป็นเวลา ๓ ปี (๒๕๕๖-๒๕๕๘)

เป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้น

แกนนำด้านสุขภาพชุมชนตำบลท่าข้ามจะเกิดการปรับเปลี่ยนวิถีคิด วิถีปฏิบัติ และพัฒนาทักษะต่าง ๆ จากการดำเนินงาน นำมาสร้างเป็นภูมิความรู้ เพื่อจัดการปัญหาสุขภาพของชุมชนด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุม (แกนนำด้านสุขภาพ)

๑. เกิดการเรียนรู้วิธีการทำงาน เพื่อแก้ปัญหาสุขภาพของชุมชน โดยจะร่วมกันวิเคราะห์และค้นหาปัญหา กำหนดเป้าหมาย และคิดกิจกรรม เพื่อการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคที่เป็นปัญหาในพื้นที่

๒. ได้เรียนรู้การนำหลักการจัดการความรู้ หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มาใช้ในการขับเคลื่อนงาน การเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคที่เป็นปัญหาในพื้นที่ ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

โดยเจ้าหน้าที่ จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าข้าม และเทศบาลตำบลท่าข้าม จะร่วมกันพิจารณาคัดเลือกบุคคลต่างๆในพื้นที่ เพื่อเข้าร่วมอบรมดำเนินการตามดังกล่าว ตามข้างล่างนี้ เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ ตามรายละเอียดที่ระบุ ดังนี้

คุณสมบัติเฉพาะผู้เข้าร่วมประชุม ที่จะเป็นแกนนำด้านสุขภาพ

๑.อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จากทุกหมู่บ้านในตำบลท่าข้าม หมู่ละ ๓-๕ คน จำนวน ๓๐ คน เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นมีความตั้งใจ เอาใจใส่ต่องานที่รับมอบหมายและมีผลงานดี ในการดูแล-ช่วยเหลือผู้ป่วยสูงอายุที่ป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง มาไม่น้อยกว่า ๓ ปี อ่านและเขียนภาษาไทยได้ดีมีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นที่ยอมรับนับถือของชุมชน มีใจ มีเวลา เสียสละเพื่อส่วนรวม สามารถเข้าร่วม กิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง หลังผ่านการพัฒนา

๒. เจ้าหน้าที่รัฐ จากสาธารณสุขจาก รพ.สต.และ อบต. จำนวน ๔ คน

รวมทั้งหมด ๓๔ คน

วันและสถานที่จัดประชุม จำนวน ๒ ครั้ง/ปี) สำหรับในปี ๒๕๕๒ กำหนด ดังนี้

ผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อและคัดเลือกให้เข้าร่วมประชุม ควรใช้เวลาเข้าร่วมประชุมครบทั้ง ๒ ครั้งดังนี้

ครั้งที่ ๑ จำนวน ๒ วัน จัดในวันที่ ๑๒-๑๓ มกราคม ๒๕๕๒ เพื่อการวิเคราะห์ค้นหาปัญหาและพัฒนาศักยภาพทีมงาน จัดนอกสถานที่ มีการพักค้าง ๑ คืน (สถานที่จะแจ้งให้ทราบภายหลัง)

ครั้งที่ ๒ จำนวน ๒ วัน ในเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๒ เพื่อสรุปผลงานและประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อเตรียมการพัฒนาในปีต่อไป จัดนอกสถานที่ มีพักค้าง ๑ คืน (สถานที่จะแจ้งให้ทราบภายหลัง)

ท่านใดที่พร้อม และมีคุณสมบัติดังกล่าว ที่จะเข้าร่วมประชุมตามโครงการนี้ ให้ท่านกรอกรายละเอียดตามแบบใบตอบรับเข้าร่วมประชุมที่แนบมานี้ แล้วนำส่งให้กับเจ้าหน้าที่ที่นำมาให้ท่าน ภายในวันที่กำหนด

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

หมายเหตุ เมื่อได้จำนวนผู้เข้าร่วมครบแล้ว จะนัดเตรียมความพร้อมก่อนเข้าประชุมครั้งแรก อีกครั้งหนึ่งก่อน โดยใช้เวลา ครึ่งวัน

ใบสมัครตอบรับเข้าร่วมประชุม

ข้าพเจ้าได้ทราบรายละเอียดตามเอกสารดังกล่าวข้างต้นแล้ว มีความยินดีที่จะเข้าร่วมกิจกรรมข้างต้น

๑. ชื่อ-สกุล .....

อายุ ..... ปี อาชีพ .....

๒. ที่อยู่บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่..... ตำบลท่าข้าม เบอร์โทร. ....

๓. บทบาทหรือตำแหน่งทางสังคมในชุมชน (นอกจากการเป็น อสม.) ตามคุณสมบัติที่กำหนด (สามารถระบุได้มากกว่า ๑ อย่าง เช่น เป็น. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน ผู้จัดการรายการเสียงตามสาย ฯลฯ) .....

๔. แนวคิดหรือความคาดหวังในการทำงานเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคในชุมชนของท่าน(ถ้ามี) .....

.....
 .....

ใบสมัครตอบรับเข้าร่วมประชุม

ข้าพเจ้าได้ทราบรายละเอียดตามเอกสารดังกล่าวข้างต้นแล้ว มีความยินดีที่จะเข้าร่วมกิจกรรมข้างต้น

๑. ชื่อ-สกุล .....

อายุ ..... ปี อาชีพ .....

๒. ที่อยู่บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่..... ตำบลท่าข้าม เบอร์โทร. ....

๓. บทบาทหรือตำแหน่งทางสังคมในชุมชน (นอกจากการเป็น อสม.) ตามคุณสมบัติที่กำหนด (สามารถระบุได้มากกว่า ๑ อย่าง เช่น เป็น. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน ผู้จัดการรายการเสียงตามสาย ฯลฯ) .....

๔. แนวคิดหรือความคาดหวังในการทำงานเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคในชุมชนของท่าน(ถ้ามี) .....

.....
 .....

(ตัวอย่าง) รายละเอียดในการแจ้งสถานที่จัดประชุม
ของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 3 ชลบุรี

วันที่ 12-13 มกราคม 2556 ณ โรงแรม.....

1. ข้อความตัวอักษรที่ติดเวทีห้องประชุม

การเสริมสร้างศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแกนนำชุมชน
เพื่อการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคในพื้นที่ตำบลท่าข้าม อ.บางปะกง จ.ฉะเชิงเทรา
วันที่ 12-13 มกราคม 2556

2. ข้อความป้ายผ้าติดหน้าโรงแรม

ยินดีต้อนรับ “แกนนำชุมชน ตำบลท่าข้าม”
วันที่ 12-13 มกราคม 2556

3. การจัดห้องประชุม

3.1 โต๊ะเก้าอี้ประชุม ให้ใช้เฉพาะเก้าอี้ วางเป็นรูปตัวยู จำนวน 40 ตัว โต๊ะหน้าเวที 1 ตัว ด้านหลัง
ห้องประชุม ให้วางโต๊ะยาวประมาณ 3-5 เมตร พร้อมเก้าอี้ เพื่อใช้เป็นที่ทำงานของคณะกรรมการ ไม่ต้องมี
โต๊ะหมู่บูชา ในพิธีเปิด

3.2 อุปกรณ์การสอน ใช้ โอเวอร์เฮด เครื่องฉาย LCD พร้อมจอภาพ จำนวน 1 ชุด แทน clip chart
จำนวน 3 แทน ไวท์บอร์ดแผ่นใหญ่ 3 แผ่น และไมโครโฟน 3 ตัว (ควรเป็นไมค์ลอย) พร้อมขาตั้งไมค์ยืน 1
ตัว ขาไมค์ตั้งโต๊ะ 1 ตัว

3. เวลาที่ใช้ห้องประชุม

วันที่ 12 มค.2556 - กลางวันเวลา 08.30 น. –17.30 น. เย็นเวลา 19.00 น.– 21.00 น.
วันที่ 13 มค.2556 - กลางวัน เวลา 08.30 น. – 16.00 น.

4. อาหาร วันที่ 11 มค.2556 - อาหารเย็น จำนวน 8-10 ที่ (คณะกรรมการเข้าล่วงหน้า 1 วัน)

วันที่ 12 มค.2556 - อาหารเช้าสำหรับคณะกรรมการ จำนวน 8-10 ที่
- อาหารว่างเช้า-บ่าย, อาหารกลางวัน และอาหารเย็น จำนวน 40 ที่

วันที่ 13 มค.2556 - อาหารเช้า, อาหารว่างเช้า และอาหารกลางวัน จำนวน 40 ที่
- อาหารเย็น จำนวน 8-10 ที่ (คณะกรรมการ)

หมายเหตุ - อาหารว่าง เสริฟเวลา 10.30 น. และ15.00 น. (เฉพาะวันที่ 12 มค.56 อาหารว่างเช้า
จะเสิร์ฟเมื่อผู้เข้าประชุมเดินทางมาถึง ประมาณเวลา 9.30 น.)

6. ห้องพัก จำนวน 40 ท่าน คณะทำงานขอเป็นบ้านเดี่ยวห้องคู่ ผู้เข้าประชุมเป็นทาว์นเฮ้าส์

7. ติดต่อสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมที่ คุณรววิธรา จิโรจน์วัฒน์ โทร 081-9966-424

แบบสอบถาม (ก่อน-หลัง อบรมแกนนำ)
การเสริมสร้างศักยภาพ อบต./แกนนำชุมชน เพื่อการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรค
ในพื้นที่.....

ก. ข้อมูลทั่วไป

1. ปัจจุบันอายุ.....ปี
2. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
3. ระดับการศึกษาสูงสุด ( ) ประถมศึกษา ( ) มัธยมศึกษาตอนต้น
 ( ) มัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า ( ) อื่นๆ (ระบุ).....
4. อาชีพ ( ) ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ( ) รับจ้าง
 ( ) แม่บ้าน ( ) เกษตรกร ( ) อื่น ๆ (ระบุ) .....
5. ท่านเคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการแก้ปัญหาในชุมชนในเรื่องใดบ้าง
 ( ) ไม่เคย ( ) เคย เรื่อง .....

2. ความตระหนักถึงความสำคัญต่อการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรค ที่เป็นปัญหาของชุมชน
 ในเรื่องต่อไปนี้ ให้ทำเครื่องหมาย X ในช่องได้ข้อความที่ตรงกับความเห็นของท่าน

ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
1. การเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุมโรคติดต่อที่เป็นปัญหาของชุมชน ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลด้วย เพราะชุมชนจะรู้ปัญหาของตนเองได้ดี			
2. ผู้ที่จะมีส่วนร่วมวางแผนเพื่อการแก้ปัญหาโรคติดต่อของชุมชน ควรมาจากกลุ่มบุคคลที่หลากหลายด้วย			
3. การที่จะดำเนินการเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุมโรคติดต่อที่เป็นปัญหาในชุมชนได้ดี ต้องให้ประชาชนได้รับรู้ปัญหา และมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนด้วย			
4. การให้กลุ่ม/ชมรมหรือองค์กรต่างๆ ที่อยู่ในชุมชนมาร่วมเป็นแกนนำเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยกันนั้น จะทำให้เกิดพลังในการแก้ไขปัญหาได้ดีกว่าต่างคนต่างทำ			
5. การที่จะจัดให้มีกิจกรรมต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาโรคติดต่อของชุมชนได้ ตรงกับความต้องการมากที่สุดนั้น ทุกคนต้องช่วยกันแสดง ความคิดเห็นให้มากที่สุด			

ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
6. การที่จะจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาโรคติดต่อในชุมชนที่ดีนั้น ไม่จำเป็นต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมรับรู้แต่เริ่มแรก ก็ได้ เพราะจะทำให้เสียเวลา			
7. การที่จะให้กลุ่ม/ชมรม และประชาชนร่วมกันแก้ไขปัญหาได้ดีนั้น ต้องทำให้เขาเหล่านั้นเห็นว่า ประโยชน์ที่จะได้รับนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือ ทำเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง			
8. ทุกวันนี้ทุกคนต้องทำงาน จึงไม่มีเวลา และไม่ใช่น้ำที่ที่เราจะต้องช่วยกันแก้ปัญหาโรคติดต่อที่เกิดขึ้นในชุมชน			
9. หากเราสามารถวิเคราะห์ว่า แหล่งที่ทำให้เกิดปัญหาการระบาดของโรคติดต่อในชุมชนได้ชัดเจนแล้ว จะทำให้การจัดกิจกรรม/โครงการแก้ไขปัญหาประสบผลสำเร็จได้ง่าย			
10. หากชุมชนใด ไม่มีกลุ่ม/ชมรม หรือแกนนำที่จะร่วมแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยกันเองแล้ว ย่อมจะทำให้การแก้ไขปัญหาของเจ้าหน้าที่เป็นไปได้ยาก			

ค. ความเชื่อถือความสามารถตนเอง ที่จะร่วมกันเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุมโรค ที่เป็นปัญหาของชุมชน ให้ทำเครื่องหมาย X ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
1. ข้าพเจ้าเชื่อว่า กลุ่มหรือชมรมต่างๆในชุมชน ยินดีจะให้ความร่วมมือ ในการจัดกิจกรรมเพื่อการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคต่างๆ ที่เป็นปัญหาในชุมชนของเรา			
2. ข้าพเจ้ามั่นใจว่า ทุกกลุ่มในชุมชน ยินดีที่จะให้การช่วยกันเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคในเพื่อนบ้าน ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆได้ง่าย			
3. ข้าพเจ้าคิดว่า การที่จะจัดกิจกรรมหรือโครงการต่างๆเพื่อการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคต่างๆ ที่เป็นปัญหาชุมชน โดยร่วมกับกลุ่ม/ชมรมต่างๆ เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก			
4. ข้าพเจ้าเชื่อว่า การจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ เพื่อการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคที่เป็นปัญหาในชุมชน จะได้รับความมือจากประชาชนด้วยดี			

ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
5. ข้าพเจ้าไม่มั่นใจว่าจะร่วมจัดกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ เพื่อการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคที่เป็นปัญหาในชุมชนได้ เพราะไม่มีเวลา			
6. ข้าพเจ้าคิดว่า การจัดกิจกรรม/โครงการเพื่อการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคที่เป็นปัญหาในชุมชน จะไม่ได้ผล ถ้าเราไม่ติดตาม การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง			
7. ข้าพเจ้าเชื่อว่า หากได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องแล้ว จะทำให้การเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคที่เป็นปัญหาในชุมชนของเรา เป็นไปได้ง่ายขึ้น			
8. ข้าพเจ้ายินดีสละเวลาเพื่อช่วยกันเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคที่เป็นปัญหาในชุมชนหากพบว่าเพื่อนบ้านส่วนใหญ่มีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆได้ง่าย			
9. ข้าพเจ้าภูมิใจ ที่ได้ร่วมรับผิดชอบประสานงานกับกลุ่มหรือชมรมอื่นๆ เพื่อร่วมกันการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคที่เป็นปัญหาในชุมชนต่าง ๆ ในชุมชนของเรา			
10. ข้าพเจ้าจะพยายามชักจูงให้เพื่อนบ้านและหน่วยงานต่างๆ ให้มาร่วมมือกันจัดกิจกรรม/โครงการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคที่เป็นปัญหาในชุมชนให้ได้			

เฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคในชุมชน ทุกคนต้องมีส่วนร่วม

ภาคผนวก ก

- โครงสร้างหลักสูตรการจัดประชุมอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาแกนนำชุมชน (หลักการ/ทฤษฎี และเครื่องมือที่ใช้)
- กำหนดการ (ตัวอย่างหลักสูตร 3 วัน และ 2 วัน)
- (ตัวอย่าง) ใบรับสมัครเข้าอบรมแกนนำด้านสุขภาพ
- (ตัวอย่าง) ใบสมัครตอบรับเข้าร่วมประชุม
- (ตัวอย่าง) รายละเอียดในการแจ้งสถานที่จัดประชุม
- แบบสอบถาม(ก่อน-หลัง อบรมแกนนำ)

ภาคผนวก ข

กรณีตัวอย่าง(บางส่วน) ในการพัฒนาศักยภาพแกนนำชุมชน
ในพื้นที่ตำบลท่าข้าม อำเภอบางปะกง จ.ฉะเชิงเทรา

- แนวคำถามเพื่อการถอดบทเรียนและการประเมินผล
- กรณีตัวอย่าง “การถอดบทเรียนจากภาพยนตร์”
- กรณีตัวอย่าง “การศึกษาดูงาน”
- กรณีตัวอย่าง “ฝึกการเรียนรู้ การถอดบทเรียนจากกิจกรรมละครคน”
- รูปแบบการเขียนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ
- โครงการที่จะดำเนินการในกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มเยาวชน

ภาคผนวก ข

- แบบสอบถามวัดเจตคติและความเชื่อถือในความสามารถตนเองเพื่อการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคที่เป็นปัญหา
- แนวคำถามเพื่อการถอดบทเรียน
- การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสนทนากลุ่ม
- ใ้รับสมัครแกนนำด้านสุขภาพ
- โครงการของแกนนำด้านสุขภาพที่จะดำเนินการในกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มเยาวชน

**แบบสอบถามวัดเจตคติและความเชื่อมั่นในความสามารถตนเอง
เพื่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการป้องกันและควบคุมโรคที่เป็นปัญหา**

--

ก. ข้อมูลทั่วไป

1. ปัจจุบันอายุ.....ปี
2. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
3. ระดับการศึกษาสูงสุด ( ) ประถมศึกษา ( ) มัธยมศึกษาตอนต้น
( ) มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ( ) อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
( ) สูงกว่าอนุปริญญาหรือเทียบเท่า
4. อาชีพ ( ) ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ( ) รับจ้าง
( ) แม่บ้าน ( ) เกษตรกร
( ) อื่นๆ(ระบุ)

ก. เจตคติต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน

ท่านมีความคิดเห็นในเรื่องต่อไปนี้อย่างไร ให้ทำเครื่องหมาย X ในช่องได้ข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
1. การช่วยกันค้นหาปัญหา คิดกิจกรรมหรือร่วมดำเนิน กิจกรรมใดๆ ในการแก้ปัญหาของชุมชน ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมให้ข้อมูลด้วย เพราะชุมชนย่อมรู้ปัญหาของตนเองได้ดี			
2. ผู้ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการ ค้นหาปัญหา คิดกิจกรรมหรือ ร่วมดำเนิน กิจกรรมใดๆ ในการแก้ปัญหาของชุมชน ควรมา จากกลุ่มบุคคลที่หลากหลายด้วย			
3. การดำเนินกิจกรรมที่จะแก้ปัญหาในชุมชนได้ดี ต้องสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชนจริงๆ			
4. ผู้ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมค้นหาปัญหา คิดกิจกรรมหรือร่วมดำเนิน กิจกรรมใดๆ เพื่อแก้ปัญหาของชุมชนที่ดีนั้น ควรเสียสละ เวลาติดตามผลงานที่ตนเองรับผิดชอบอย่างต่อเนื่องด้วย			
5. การจะทำให้เกิดกิจกรรมแก้ปัญหาต่างๆ ของชุมชนได้ตรงกับความต้องการมากที่สุดนั้น ผู้เข้าร่วมทุกคนต้องช่วยกันแสดงความคิดเห็นให้มากที่สุด จึงจะได้ประโยชน์คุ้มค่า			
6. การจัดกิจกรรมเพื่อค้นหาและวางแผนการแก้ปัญหาในชุมชนที่ดีนั้นไม่จำเป็นต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมรับรู้แต่เริ่มแรกก็ได้			
7. การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ควรจะมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำงานในกลุ่มผู้ทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องด้วย เพื่อช่วยให้การทำงานของแต่ละคนมีประสิทธิภาพขึ้น			
8. ทุกวันนี้ การทำงานเพื่อส่วนรวม เป็นเรื่องที่ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม			

ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ จะทำหน้าที่เพียง ผู้ให้การสนับสนุน ในด้านต่างๆ เท่านั้น			
9. ในการทำงาน ผู้ปฏิบัติงานควรมีการสรุป บันทึกผลการทำงาน เพื่อใช้เป็นแนวทางให้ผู้อื่นได้เรียนรู้ และนำไปพัฒนาหรือประยุกต์ใช้ในการทำงานในเรื่องนั้นๆ ได้ต่อไป			
10. ชุมชนใด ที่มีการรวมกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ ค่อนข้างมากแล้ว จะเป็นอุปสรรคต่อการจัดทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เพราะจะทำให้มีปัญหามากเกินไป			

ค. ความเชื่อต่อความสามารถตนเอง ที่จะดำเนินการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันควบคุมโรค
ให้ทำเครื่องหมาย X ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
1. ข้าพเจ้าเชื่อว่าเพื่อนบ้านทุกคน ยินดีจะให้ความร่วมมือหากข้าพเจ้า สอบถามถึงการปฏิบัติต่อสุขภาพของเขา ที่อาจเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆได้			
2. ข้าพเจ้ามั่นใจว่า สามารถจะแลกเปลี่ยนความรู้ สรุปผลการทำงานและประสบการณ์ที่ได้กับทีมงานอาสาสมัคร ได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งก่อนทำ ระหว่างทำ และหลังทำ			
3. ข้าพเจ้าคิดว่าการที่จะจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพให้เพื่อนบ้าน มีสุขภาพสมบูรณ์ เป็นเรื่องที่ทำได้ยาก			
4. การช่วยกันไม่ให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพในชุมชน รวมทั้งการควบคุมป้องกันโรคต่างๆสามารถทำได้ หากทุกคนร่วมมือกัน			
5. ข้าพเจ้าไม่มั่นใจว่าจะจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพในชุมชนได้ เพราะไม่มีเวลาพอ			
6. ข้าพเจ้าคิดว่า การจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา สุขภาพในชุมชนอาจไม่ได้ผล ถ้าพวกเราทุกคน ไม่ติดตามผลการทำงานที่ต่อเนื่อง			
7. ข้าพเจ้าเชื่อว่าหากได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนบ้าน ทีมงานอาสาสมัครด้วยตนเอง และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต่างๆ แล้ว จะทำให้การจัดกิจกรรมในการดูแลป้องกันสุขภาพของชุมชนได้ง่ายขึ้น			
8. ข้าพเจ้ายินดีสละเวลา เพื่อช่วยจัดกิจกรรมการดูแลป้องกัน สุขภาพในชุมชนได้ หากพบว่าเพื่อนบ้านส่วนใหญ่มีพฤติกรรมสุขภาพที่เสี่ยง หรือเจ็บป่วยเป็นโรคต่าง ๆ ได้ง่าย			
9. ข้าพเจ้าภูมิใจ ที่ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการแก้ไขปัญหาสุขภาพและการป้องกันโรคต่าง ๆ ในชุมชนของเรา			
10. ข้าพเจ้ามั่นใจว่า จะพยายาม สรุปรวบรวม บันทึก บอกเล่าผลการ			

ดำเนินงาน ต่างๆ ที่มีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมเพื่อนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาให้กับผู้ที่เข้ามาทำงานต่อไปในชุมชน			
--	--	--	--

ประเด็นคำถามเพื่อการถอดบทเรียนและการประเมินผล

ประเด็นคำถามถอดบทเรียนจากการทำแต่ละกิจกรรม (โดยใช้กระบวนการกลุ่ม)

1. กิจกรรมที่ทำมีอะไรบ้าง มีวิธีการทำอย่างไร ผลเป็นอย่างไร
2. มีสิ่งที่ดีหรือไม่ เพราะอะไร มีวิธีการทำอย่างไร หากจะทำให้ ดีกว่าเดิมได้หรือไม่ อย่างเป็น (จะทำแบบเดิม หรือปรับให้ต่างจากเดิมอย่างไร)
3. มีสิ่งใดที่ยังทำไม่ได้ดี เพราะอะไร ? หากจะทำใหม่ จะทำอย่างไร
4. การทำกิจกรรมครั้งนี้ ท่านได้เรียนรู้/ข้อคิด/ความรู้ (ใหม่) หรือไม่? อะไรบ้าง ?

แนวคำถามเจาะลึกและการสนทนากลุ่ม เพื่อวัดผลการเปลี่ยนแปลง เมื่อสิ้นสุดโครงการ (Retrospect) สำหรับกลุ่มแกนนำด้านสุขภาพ

1. ให้เล่าให้ฟังว่ากิจกรรมที่ได้ทำมาทั้งหมดนั้น ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ท่านต้องการหรือคาดหวังหรือไม่ มีอะไรบ้าง
2. มีกิจกรรมใดบ้างที่ท่านคิดว่าทำได้ดี เพราะอะไร (ปัจจัยความสำเร็จ) และจะทำให้ดีกว่าเดิมได้อย่างไรบ้าง ในการทำครั้งต่อไป
3. กิจกรรมใดที่ท่านทำแล้ว ไม่ค่อยพอใจหรือไม่ดีเท่าใดนัก เพราะเหตุใด และควรปรับปรุงแก้ไขอะไรบ้าง
4. กิจกรรมที่ท่านได้ทำนั้น ทำให้ท่านได้เรียนรู้วิธีคิด วิธีทำงานที่ต่างไปจากเดิมที่ท่านเคยทำหรือไม่ ในด้านใดบ้าง อย่างไร เพราะเหตุใด
5. กิจกรรมที่ท่านได้ทำนั้น ทำให้ท่านเกิดการพัฒนางานที่ต่างไปจากเดิม (สิ่งใหม่ๆ) ที่ทำอยู่หรือไม่ อย่างไรบ้าง และคิดว่าจะช่วยเสริมการทำงานของท่านในเรื่องใดบ้าง อย่างไร
6. ท่านได้ข้อคิด แนวทางหรือบทเรียนที่ได้จากการปฏิบัติงานครั้งนี้ เพื่อที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติต่อไปในอนาคต หรือไม่ ในเรื่องใดบ้าง และท่านจะคงจุดแข็งและปรับจุดอ่อน ที่เกิดขึ้น อะไรบ้าง อย่างไร
7. ท่านมีข้อเสนอแนะเพื่อให้การเรียนรู้ และเกิดการพัฒนาวิธีการงานในครั้งต่อไป นี้ ให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้หรือไม่ อย่างไร

(ตัวอย่างใบสมัครแกนนำด้านสุขภาพ)

คำชี้แจง

สำหรับผู้ที่เข้าร่วมใน โครงการพัฒนาศักยภาพแกนนำด้านสุขภาพ
เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการควบคุมโรค ในตำบลท่าข้าม

ปัจจุบันการดำเนินงานด้านสุขภาพ/สาธารณสุข จะเน้นการให้ชุมชนมีส่วนร่วมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง โดยเฉพาะการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคฯ ที่ต้องพัฒนาแกนนำต่างๆที่มีในชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ และมีความเชื่อมั่นที่จะจัดการปัญหา และปรับเปลี่ยนวิถีคิด วิถีทำงานด้านสุขภาพอย่างจริงจัง การที่จะอาศัยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขฝ่ายเดียวนั้น ก็ไม่เพียงพอที่จะสร้างสุขภาพของประชาชนได้ครอบคลุมและทั่วถึง แม้ปัจจุบันประชาชนส่วนหนึ่งจะสนใจการป้องกัน และดูแลสุขภาพตนเองมากขึ้น แต่ก็มีส่วนมากที่ยังละเลยอยู่และรอให้เจ็บป่วยแล้วจึงรักษา รวมทั้งยังขาดการมีส่วนร่วมที่จะแก้ปัญหาสาธารณสุขโดยรวมของชุมชน ดังนั้น จึงต้องอาศัยอาสาสมัครแกนนำต่างๆ มาเป็นแนวร่วมในชุมชน เพื่อให้มีส่วนร่วมเข้ามาแก้ปัญหาสุขภาพ ให้มากขึ้น

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ ๓ ชลบุรี ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยสำนักงานสาธารณสุขอำเภอบางปะกง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าข้าม รวมทั้งเทศบาลตำบลท่าข้าม ได้ตระหนักถึงความสำคัญการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคฯ จึงต้องการเสริมสร้างสมรรถนะของแกนนำด้านสุขภาพทั้งที่เป็นบุคลากรของหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อปท.) และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ให้มีความรู้ ความเข้าใจและเกิดทักษะในการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคที่เป็นปัญหาพื้นที่ ที่นำหลักการจัดการความรู้มาประยุกต์ใช้ร่วมกับเครื่องมือทางสังคม มาจัดการกับปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง เพื่อให้ชุมชนเกิดการปรับเปลี่ยนวิถีคิด วิถีทำงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้เลือกพื้นที่ตำบลท่าข้าม มาดำเนินการพัฒนาเป็นเวลา ๓ ปี (๒๕๕๒-๒๕๕๔)

เป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้น

แกนนำด้านสุขภาพชุมชนตำบลท่าข้ามจะเกิดการปรับเปลี่ยนวิถีคิด วิถีปฏิบัติ และพัฒนาทักษะต่าง ๆ จากการดำเนินงาน นำมาสร้างเป็นภูมิความรู้ เพื่อจัดการปัญหาสุขภาพของชุมชนด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุม (แกนนำด้านสุขภาพ)

๑. เกิดการเรียนรู้วิธีการทำงาน เพื่อแก้ปัญหาสุขภาพของชุมชน โดยจะร่วมกันวิเคราะห์และค้นหาปัญหา กำหนดเป้าหมาย และคิดกิจกรรม เพื่อการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคที่เป็นปัญหาในพื้นที่

๒. ได้เรียนรู้การนำหลักการจัดการความรู้ หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มาใช้ในการขับเคลื่อนงาน การเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคที่เป็นปัญหาในพื้นที่ ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

โดยเจ้าหน้าที่ จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าข้าม และเทศบาลตำบลท่าข้าม จะร่วมกันพิจารณาคัดเลือกบุคคลต่างๆในพื้นที่ เพื่อเข้าร่วมอบรมดำเนินการตามดังกล่าว ตามข้างล่างนี้ เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ ตามรายละเอียดที่ระบุ ดังนี้

คุณสมบัติเฉพาะผู้เข้าร่วมประชุม ที่จะเป็นแกนนำด้านสุขภาพ

๑. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จากทุกหมู่บ้านในตำบลท่าข้าม หมู่ละ ๓-๕ คน จำนวน ๓๐ คน เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นมีความตั้งใจ เอาใจใส่ต่องานที่รับมอบหมายและมีผลงานดี ในการดูแล-ช่วยเหลือผู้ป่วยสูงอายุที่ป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง มาไม่น้อยกว่า 3 ปี อ่านและเขียนภาษาไทยได้ดีมีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นที่ยอมรับนับถือของชุมชน มีใจ มีเวลา เสียสละเพื่อส่วนรวม สามารถเข้าร่วม กิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง หลังผ่านการพัฒนา

๒. เจ้าหน้าที่รัฐ จากสาธารณสุขจาก รพ.สต.และ อบต. จำนวน ๔ คน
รวมทั้งหมด ๓๔ คน

วันและสถานที่จัดประชุม จำนวน ๒ ครั้ง/ปี) สำหรับในปี ๒๕๕๒ กำหนด ดังนี้

ผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อและคัดเลือกให้เข้าร่วมประชุม ควรมีเวลาเข้าร่วมประชุมครบทั้ง ๒ ครั้งดังนี้

ครั้งที่ ๑ จำนวน ๒ วัน จัดในวันที่ ๑๒-๑๓ มกราคม ๒๕๕๒ เพื่อการวิเคราะห์ค้นหาปัญหาและพัฒนาศักยภาพทีมงาน จัดนอกสถานที่ มีการพักค้าง ๑ คืน (สถานที่จะแจ้งให้ทราบภายหลัง)

ครั้งที่ ๒ จำนวน ๒ วัน ในเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๒ เพื่อสรุปผลงานและประเมินการที่ได้เรียนรู้จากการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อเตรียมการพัฒนาในปีต่อไป จัดนอกสถานที่ มีพักค้าง ๑ คืน (สถานที่จะแจ้งให้ทราบภายหลัง)

ท่านใดที่พร้อม และมีคุณสมบัติดังกล่าว ที่จะเข้าร่วมประชุมตามโครงการนี้ ให้ท่านกรอกรายละเอียดตามแบบใบตอบรับเข้าร่วมประชุมที่แนบมานี้ แล้วนำส่งให้กับเจ้าหน้าที่ที่นำมาให้ท่าน ภายในวันที่กำหนด

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

หมายเหตุ เมื่อได้จำนวนผู้เข้าร่วมประชุมครบแล้ว จะนัดเตรียมความพร้อมก่อนเข้าประชุมครั้งแรก อีกครั้งหนึ่งก่อน โดยใช้เวลา ครึ่งวัน

ใบสมัครตอบรับเข้าร่วมประชุม

ข้าพเจ้าได้ทราบรายละเอียดตามเอกสารดังกล่าวข้างต้นแล้ว มีความยินดีที่จะเข้าร่วมกิจกรรมข้างต้น

๑. ชื่อ-สกุล .....

อายุ ..... ปี อาชีพ .....

๒. ที่อยู่บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ ตำบลท่าข้าม เบอร์โทร. ....

๓. บทบาทหรือตำแหน่งทางสังคมในชุมชน (นอกจากการเป็น อสม.) ตามคุณสมบัติที่กำหนด (สามารถระบุได้มากกว่า ๑ อย่าง เช่น เป็น. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน ผู้จัดการสายใยตามสาย ฯลฯ) .....

๔. แนวคิดหรือความคาดหวังในการทำงานเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคในชุมชนของท่าน(ถ้ามี)

.....

ใบสมัครตอบรับเข้าร่วมประชุม

ข้าพเจ้าได้ทราบรายละเอียดตามเอกสารดังกล่าวข้างต้นแล้ว มีความยินดีที่จะเข้าร่วมกิจกรรมข้างต้น

๑. ชื่อ-สกุล .....

อายุ ..... ปี อาชีพ .....

๒. ที่อยู่บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ ตำบลท่าข้าม เบอร์โทร. ....

๓. บทบาทหรือตำแหน่งทางสังคมในชุมชน (นอกจากการเป็น อสม.) ตามคุณสมบัติที่กำหนด (สามารถระบุได้มากกว่า ๑ อย่าง เช่น เป็น. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน ผู้จัดการสายใยตามสาย ฯลฯ) .....

๔. แนวคิดหรือความคาดหวังในการทำงานเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคในชุมชนของท่าน(ถ้ามี)

.....

โครงการที่จะดำเนินการในกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชน

1. โครงการในกลุ่มผู้สูงอายุ

ชื่อโครงการ/ กิจกรรม	รายละเอียด/ขั้นตอนที่จะดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ/ผู้ประสานงาน
1. จัดสวัสดิการให้ผู้สูงอายุ 1.1 จัดตั้งกองทุน	1.1 สํารวจข้อมูลตรวจสอบจำนวนผู้สูงอายุ ผู้พิการ ป่วยด้วยโรคเรื้อรังที่ขาดคนดูแลในหมู่บ้าน - ให้การช่วยเหลือกรณีต่าง ๆ เช่นผู้ป่วยเสียชีวิตที่ ไม่มีคนดูแล หรือช่วยเหลือเพื่อการดำรงชีพแก่ ผู้สูงอายุเรื่องที่พักอาศัย - เก็บเงินสมาชิกวันละ 1-2 บาท โดยแต่ละเดือนให้ อสม.นำไปจัดการเปิดบัญชีธนาคาร (มีระเบียบ อะไรบ้าง)	
1.2 ส่งเสริมอาชีพ	1.2 จัดกลุ่มหาอาชีพเสริมให้กับผู้สูงอายุ	
2. ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ 2.1 ตรวจ/ดูแลสุขภาพ	2.1 ประสานกับเทศบาลและสถานีอนามัยให้มีการ ตรวจสุขภาพประจำปีให้กับผู้สูงอายุ -จัดงานประกวดผู้สูงอายุที่มีการดูแลสุขภาพดี หรือผู้สูงอายุที่มีอายุยืนและแข็งแรงในแต่ละ หมู่บ้าน ในงานวันผู้สูงอายุ	
2.2 การออกเยี่ยมผู้ป่วย	2.2 จัดทีมอาสาสมัครร่วมกับเจ้าหน้าที่ ออกเยี่ยม/ ดูแล-ช่วยเหลือผู้ป่วยที่เป็นโรคเรื้อรัง(เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง ฯลฯ) หรือทุพพลภาพ หรือผู้ป่วยที่ ไม่มีผู้ดูแล	
2.3 ส่งเสริมการออกกำลังกาย	2.3 จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค ให้ผู้สูงอายุ ที่ป่วยเป็นโรคเรื้อรัง หรือทุพพลภาพด้วย การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น โยคะ ไทเก๊ก รำไม้พลอง ยางยืด ฯลฯ	

ชื่อโครงการ/กิจกรรม	รายละเอียด/ขั้นตอนที่จะดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ/ผู้ประสานงาน
---------------------	----------------------------------	---------------------------

<p>2.4.ลดอ้วน (หุ่นสวย สุขภาพดี - fit and firm)</p> <p>1) คัดเลือก กลุ่มเป้าหมาย</p>	<p>1) กำหนดเกณฑ์น้ำหนักและวัดรอบเอว โดยการชั่งน้ำหนัก วัดรอบเอว ส่วนสูงผู้ที่เข้าร่วมโครงการ</p> <ul style="list-style-type: none"> * ผู้หญิงไม่เกิน 80 ซม (32 นิ้ว) * ผู้ชายไม่เกิน 90 ซม (34 นิ้ว) * ผู้หญิงน้ำหนักตามมาตรฐาน ส่วนสูง 110 ซม * ผู้ชายน้ำหนักตามมาตรฐาน ส่วนสูง 100 ซม 	
<p>2) จัดอบรม</p>	<p>2) เพื่อให้เรียนรู้และเข้าใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพในเรื่อง 3 อ. (อาหาร ออกกำลังกาย อารมณ์) จัดกิจกรรมออกกำลังกายเพื่อการดูแลรักษาสุขภาพ การปรับอารมณ์ให้มีจิตใจแจ่มใส และจัดเมนูอาหารลดอ้วนและน้ำสมุนไพร</p>	
<p>3) สานิตเมนูอาหาร</p>	<p>3) สานิตการจัดเมนูอาหารลดอ้วนและน้ำสมุนไพร เคลื่อนที่ไปตามหมู่ต่างๆ มีตัวอย่างต้นแบบให้เข้ามาร่วมทีม และ ส่งเสริมการปลูกผักพืชสวนครัว</p>	
<p>4) เผยแพร่ความรู้</p>	<p>4) เผยแพร่ให้ความรู้ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น จัดนิทรรศการ เสี่ยงตามสาย เอกสารแผ่นพับ และ สอดแทรกตามงานต่างๆ</p>	
<p>5) ติดตามและ ประเมินผล</p>	<p>5) จัดประกวดสุขภาพ /ประกวดหุ่นสวย สุขภาพดี โดยประเมินผลจากผู้เข้าร่วมโครงการ เพื่อเป็นต้นแบบหุ่นสวย สุขภาพดี</p>	

2. โครงการในกลุ่มเยาวชน

ชื่อโครงการ/กิจกรรม	รายละเอียด/ขั้นตอนที่จะดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ/ผู้ประสานงาน
---------------------	----------------------------------	---------------------------

<p>1. จัดตั้งชมรมเยาวชน</p>	<p>1. เปิดรับสมัครสมาชิกเข้าร่วมชมรม เพื่อให้เยาวชน ได้มีเวทีพบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และ แก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกัน</p> <ul style="list-style-type: none"> - แต่งตั้งคณะกรรมการคอยแนะนำ ให้คำปรึกษา - จัดอบรม/เข้าค่าย ให้เรียนรู้เรื่องเพศศึกษา ยาเสพติด การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การรู้จักเก็บออม เชื้อฟัง ผู้ใหญ่ ชื่อสัตย์มีความสามัคคี ตรงต่อเวลา - ส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน เช่น งานสำคัญทางศาสนา ในโอกาสต่างๆ เพื่อให้เรียนรู้ ด้านธรรมะ เข้าวัดฟังธรรม การเล่นเกม กีฬา กิจกรรม เพื่อนช่วยเพื่อน 	
<p>2. สร้างลานกีฬาเยาวชน</p>	<p>2. จัดตั้งชมรมกีฬา ด้านยาเสพติดทุกหมู่บ้าน(เดิมมี แห่งเดียวที่หมู่บ้านไฟฟ้าบางปะกง) โดยชักชวน เยาวชนให้มาเล่นกีฬาตามความถนัดและความ สนใจของเด็ก(เช่น ชี้อัจฉริยะ แข่งเรือ ฟุตบอล ตะกร้อ และดนตรี เป็นต้น</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดหาอุปกรณ์กีฬาและสนามกีฬา - จัดแข่งขันกีฬาระหว่างชุมชนและคัดเลือกไปแข่ง ระดับจังหวัด 	
<p>3. ผู้ปกครองพบเยาวชน</p>	<p>3. จัดกิจกรรมเข้าค่าย/จัดทัศนศึกษา/อบรม/หรือจัด กิจกรรมเข้าฐานเพื่อให้เยาวชนและผู้ปกครองได้มี การเรียนรู้และเข้าใจซึ่งกันและกัน เรียนรู้หลีกเลี่ยง ยาเสพติด และการคบเพื่อน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่จัดในชุมชน เช่น งานวันเด็ก หรือการทำบุญร่วมกันในวันพระและ เทศกาลงานประเพณีต่างๆ เช่น งานสงกรานต์ งาน เข้าพรรษา เป็นต้น 	

ภาคผนวก ค

รายละเอียดผลการพัฒนา

ในทุกกระบวนการ ของการพัฒนาศักยภาพแกนนำชุมชน
กรณีตัวอย่าง ในพื้นที่ตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง
(หลักสูตร 3 วัน)

(ตัวอย่าง)ไบสมัครเข้าอบรมแกนนำด้านสุขภาพ

(กรณีพื้นที่ ตำบลท่าข้าม)

คำชี้แจง

สำหรับผู้ที่เข้าร่วมใน โครงการพัฒนาศักยภาพแกนนำด้านสุขภาพ
เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการควบคุมโรค ในตำบลท่าข้าม

ปัจจุบันการดำเนินงานด้านสุขภาพ/สาธารณสุข จะเน้นการให้ชุมชนมีส่วนร่วมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง โดยเฉพาะการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคฯ ที่ต้องพัฒนาแกนนำต่างๆที่มีในชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ และมีความเชื่อมั่นที่จะจัดการปัญหา และปรับเปลี่ยนวิถีคิด วิถีทำงานด้านสุขภาพอย่างจริงจัง การที่จะอาศัยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขฝ่ายเดียวนั้น ก็ไม่เพียงพอที่จะสร้างสุขภาพของประชาชนได้ครอบคลุมและทั่วถึง แม้ปัจจุบันประชาชนส่วนหนึ่งจะสนใจการป้องกัน และดูแลส่งเสริมสุขภาพตนเองมากขึ้น แต่ก็มีส่วนมากที่ยังละเลยอยู่และรอให้เจ็บป่วยแล้วจึงรักษา รวมทั้งยังขาดการมีส่วนร่วมที่จะแก้ปัญหาสาธารณสุขโดยรวมของชุมชน ดังนั้น จึงต้องอาศัยอาสาสมัครแกนนำต่างๆ มาเป็นแนวร่วมในชุมชน เพื่อให้มีส่วนร่วมเข้ามาแก้ปัญหาสุขภาพ ให้มากขึ้น

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ ๓ ชลบุรี ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยสำนักงานสาธารณสุขอำเภอบางปะกง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าข้าม รวมทั้งเทศบาลตำบลท่าข้าม ได้ตระหนักถึงความสำคัญการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคฯ จึงต้องการเสริมสร้างสมรรถนะของแกนนำด้านสุขภาพทั้งที่เป็นบุคลากรของหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อปท.) และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ให้มีความรู้ ความเข้าใจและเกิดทักษะในการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคที่เป็นปัญหาพื้นที่ ที่นำหลักการจัดการความรู้มาประยุกต์ใช้ร่วมกับเครื่องมือทางสังคม มาจัดการกับปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง เพื่อให้ชุมชนเกิดการปรับเปลี่ยนวิถีคิด วิถีทำงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้เลือกพื้นที่ตำบลท่าข้าม มาดำเนินการพัฒนาเป็นเวลา ๓ ปี (๒๕๕๖-๒๕๕๘)

เป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้น

แกนนำด้านสุขภาพชุมชนตำบลท่าข้ามจะเกิดการปรับเปลี่ยนวิถีคิด วิถีปฏิบัติ และพัฒนาทักษะต่าง ๆ จากการดำเนินงาน นำมาสร้างเป็นภูมิความรู้ เพื่อจัดการปัญหาสุขภาพของชุมชนด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุม (แกนนำด้านสุขภาพ)

๑. เกิดการเรียนรู้วิธีการทำงาน เพื่อแก้ปัญาสุขภาพของชุมชน โดยจะร่วมกันวิเคราะห์และค้นหาปัญหา กำหนดเป้าหมาย และคิดกิจกรรม เพื่อการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคที่เป็นปัญหาในพื้นที่
๒. ได้เรียนรู้การนำหลักการจัดการความรู้ หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มาใช้ในการขับเคลื่อนงาน การเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคที่เป็นปัญหาในพื้นที่ ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

โดยเจ้าหน้าที่ จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าข้าม และเทศบาลตำบลท่าข้าม จะร่วมกันพิจารณาคัดเลือกบุคคลต่างๆในพื้นที่ เพื่อเข้าร่วมอบรมดำเนินการตามดังกล่าว ตามข้างล่างนี้ เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ ตามรายละเอียดที่ระบุ ดังนี้

คุณสมบัติเฉพาะผู้เข้าร่วมประชุม ที่จะเป็นแกนนำด้านสุขภาพ

๑.อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จากทุกหมู่บ้านในตำบลท่าข้าม หมู่ละ ๓-๕ คน จำนวน ๓๐ คน เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นมีความตั้งใจ เอาใจใส่ต่องานที่รับมอบหมายและมีผลงานดี ในการดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยสูงอายุที่ป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง มาไม่น้อยกว่า ๓ ปี อ่านและเขียนภาษาไทยได้ดีมีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นที่ยอมรับนับถือของชุมชน มีใจ มีเวลา เสียสละเพื่อส่วนรวม สามารถเข้าร่วม กิจกรรมต่าง ๆได้อย่างต่อเนื่อง หลังผ่านการพัฒนา

๒. เจ้าหน้าที่รัฐ จากสาธารณสุขจาก รพ.สต.และ อปท. จำนวน ๔ คน

รวมทั้งหมด ๓๔ คน

วันและสถานที่จัดประชุม จำนวน ๒ ครั้ง/ปี) สำหรับในปี ๒๕๕๒ กำหนด ดังนี้

ผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อและคัดเลือกให้เข้าร่วมประชุม ควรมีเวลาเข้าร่วมประชุมครบทั้ง ๒ ครั้งดังนี้

ครั้งที่ ๑ จำนวน ๒ วัน จัดในวันที่ ๑๒-๑๓ มกราคม ๒๕๕๖ เพื่อการวิเคราะห์ค้นหาปัญหาและพัฒนาศักยภาพทีมงาน จัดนอกสถานที่ มีการพักค้าง ๑ คืน (สถานที่จะแจ้งให้ทราบภายหลัง)

ครั้งที่ ๒ จำนวน ๒ วัน ในเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๖ เพื่อสรุปผลงานและประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อเตรียมการพัฒนาในปีต่อไป จัดนอกสถานที่ มีพักค้าง ๑ คืน (สถานที่จะแจ้งให้ทราบภายหลัง)

ท่านใดที่พร้อม และมีคุณสมบัติดังกล่าว ที่จะเข้าร่วมประชุมตามโครงการนี้ ให้ท่านกรอกรายละเอียดตามแบบใบตอบรับเข้าร่วมประชุมที่แนบมานี้ แล้วนำส่งให้กับเจ้าหน้าที่ที่นำมาให้ท่าน ภายในวันที่กำหนด

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

หมายเหตุ เมื่อได้จำนวนผู้เข้าประชุมครบแล้ว จะนัดเตรียมความพร้อมก่อนเข้าประชุมครั้งแรก อีกครั้งหนึ่งก่อน โดยใช้เวลา ครึ่งวัน

ใบสมัครตอบรับเข้าร่วมประชุม

ข้าพเจ้าได้ทราบรายละเอียดตามเอกสารดังกล่าวข้างต้นแล้ว มีความยินดีที่จะเข้าร่วมกิจกรรมข้างต้น

๑. ชื่อ-สกุล .....

อายุ ..... ปี อาชีพ .....

๒. ที่อยู่บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่..... ตำบล ท่าข้าม เบอร์โทร. ....

๓. บทบาทหรือตำแหน่งทางสังคมในชุมชน (นอกจากการเป็น อสม.) ตามคุณสมบัติที่กำหนด (สามารถระบุได้มากกว่า ๑ อย่าง เช่น เป็น. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน ผู้จัดรายการเสียง

ตามสาย ฯลฯ) .....

๔. แนวคิดหรือความคาดหวังในการทำงานใฝ่ระวังป้องกันควบคุมโรคในชุมชนของท่าน(ถ้ามี) .....

.....

.....

.....

ใบสมัครตอบรับเข้าร่วมประชุม

ข้าพเจ้าได้ทราบรายละเอียดตามเอกสารดังกล่าวข้างต้นแล้ว มีความยินดีที่จะเข้าร่วมกิจกรรมข้างต้น

๑. ชื่อ-สกุล .....

อายุ ..... ปี อาชีพ .....

๒. ที่อยู่บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่..... ตำบลท่าข้าม เบอริโพร .....

๓. บทบาทหรือตำแหน่งทางสังคมในชุมชน (นอกจากการเป็น อสม.) ตามคุณสมบัติที่กำหนด (สามารถระบุได้มากกว่า ๑ อย่าง เช่น เป็น. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน ผู้จัดการโรงเรียน)

ตามสาย ฯลฯ) .....

๔. แนวคิดหรือความคาดหวังในการทำงานเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคในชุมชนของท่าน(ถ้ามี) .....

.....
.....

(ตัวอย่าง) รายละเอียดในการแจ้งสถานที่จัดประชุม ของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 3 ชลบุรี

วันที่ 12-13 มกราคม 2556 ณ โรงแรม.....

1. ข้อความตัวอักษรที่ติดเวทีห้องประชุม

การเสริมสร้างศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแกนนำชุมชน
เพื่อการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคในพื้นที่ตำบลท่าข้าม อ.บางปะกง จ.ฉะเชิงเทรา
วันที่ 12-13 มกราคม 2556

2. ข้อความป้ายผ้าติดหน้าโรงแรม

ยินดีต้อนรับ “แกนนำชุมชน ตำบลท่าข้าม”
วันที่ 12-13 มกราคม 2556

3. การจัดห้องประชุม

3.1 โต๊ะเก้าอี้ประชุม ให้ใช้เฉพาะเก้าอี้วางเป็นรูปตัวยู จำนวน 40 ตัว โต๊ะหน้าเวที 1 ตัว ด้านหลังห้องประชุม ให้วางโต๊ะยาวประมาณ 3-5 เมตร พร้อมเก้าอี้ เพื่อใช้เป็นที่ทำงานของคณะกรรมการ ไม่ต้องมีโต๊ะหมู่บูชา ในพิธีเปิด

3.2 อุปกรณ์การสอน ใช้ โอลเวอร์เฮด เครื่องฉาย LCD พร้อมจอภาพ จำนวน 1 ชุด แทน clip chart จำนวน 3 แผ่น ไวท์บอร์ดแผ่นใหญ่ 3 แผ่น และไมโครโฟน 3 ตัว (ควรเป็นไมค์ลอย) พร้อมขาตั้งไมค์ยืน 1 ตัว ขาไมค์ตั้งโต๊ะ 1 ตัว

3. เวลาที่ใช้ห้องประชุม

- วันที่ 12 มค.2556 - กลางวันเวลา 08.30 น. –17.30 น. เย็นเวลา 19.00 น.– 21.00 น.
วันที่ 13 มค.2556 - กลางวัน เวลา 08.30 น. – 16.00 น.

4. อาหาร วันที่ 11 มค.2556 - อาหารเย็น จำนวน 8-10 ที่ (คณะกรรมการเข้าล่วงหน้า 1 วัน)
วันที่ 12 มค.2556 - อาหารเช้าสำหรับคณะกรรมการ จำนวน 8-10 ที่
- อาหารว่างเช้า-บ่าย, อาหารกลางวัน และอาหารเย็น จำนวน 40 ที่
วันที่ 13 มค.2556 - อาหารเช้า, อาหารว่างเช้า และอาหารกลางวัน จำนวน 40 ที่
- อาหารเย็น จำนวน 8-10 ที่ (คณะกรรมการ)

หมายเหตุ - อาหารว่าง เสริฟเวลา 10.30 น. และ15.00 น. (เฉพาะวันที่ 12 มค.56 อาหารว่างเช้า จะเสิร์ฟเมื่อผู้เข้าประชุมเดินทางมาถึง ประมาณเวลา 9.30 น.)

6. ห้องพัก จำนวน 40 ท่าน คณะทำงานขอเป็นบ้านเดี่ยวห้องคู่ ผู้เข้าประชุมเป็นทาวนเฮ้าส์

7. ติดต่อสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมที่ คุณกรวิศรา จิรโรจน์วัฒน์ โทร 081-9966-424

แบบสอบถาม (ก่อน-หลัง อบรมแกนนำ)

**การเสริมสร้างศักยภาพ อบต./แกนนำชุมชน เพื่อการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรค
ในพื้นที่.....**

ก. ข้อมูลทั่วไป

1. ปัจจุบันอายุ.....ปี
2. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
3. ระดับการศึกษาสูงสุด ( ) ประถมศึกษา ( ) มัธยมศึกษาตอนต้น
( ) มัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า ( ) อื่นๆ (ระบุ).....
4. อาชีพ ( ) ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ( ) รับจ้าง
( ) แม่บ้าน ( ) เกษตรกร ( ) อื่น ๆ (ระบุ) .....
5. ท่านเคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการแก้ปัญหาในชุมชนในเรื่องใดบ้าง
( ) ไม่เคย ( ) เคย เรื่อง .....

2. ความตระหนักถึงความสำคัญต่อการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรค ที่เป็นปัญหาของชุมชน
ในเรื่องต่อไปนี ให้ทำเครื่องหมาย X ในช่องได้ข้อความที่ตรงกับความเห็นของท่าน

ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
1. การเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุมโรคติดต่อที่เป็นปัญหาของชุมชน ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลด้วย เพราะชุมชนจะรู้ปัญหาของตนเองได้ดี			
2. ผู้ที่จะมีส่วนร่วมวางแผนเพื่อการแก้ปัญหาโรคติดต่อของชุมชน ควรมาจากกลุ่มบุคคลที่หลากหลายด้วย			
3. การที่จะดำเนินการเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุมโรคติดต่อที่เป็นปัญหาในชุมชนได้ดี ต้องให้ประชาชนได้รับรู้ปัญหา และมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนด้วย			
4. การให้กลุ่ม/ชมรมหรือองค์กรต่างๆ ที่อยู่ในชุมชนมาร่วมเป็นแกนนำเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยกันนั้น จะทำให้เกิดพลังในการแก้ไขปัญหาได้ดีกว่าต่างคนต่างทำ			
5. การที่จะจัดให้มีกิจกรรมต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาโรคติดต่อของชุมชนได้ ตรงกับความต้องการมากที่สุดนั้น ทุกคนต้องช่วยกันแสดง ความคิดเห็นให้มากที่สุด			

ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
6. การที่จะจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาโรคติดต่อในชุมชนที่ดีนั้น ไม่จำเป็นต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมรับรู้แต่เริ่มแรก ก็ได้ เพราะจะทำให้เสียเวลา			
7. การที่จะให้กลุ่ม/ชมรม และประชาชนร่วมกันแก้ไขปัญหาได้ดีนั้น ต้องทำให้เขาเหล่านั้นเห็นว่า ประโยชน์ที่จะได้รับนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือ ทำเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง			
8. ทุกวันนี้ทุกคนต้องทำงาน จึงไม่มีเวลา และไม่ใช่น้ำที่ที่เราจะต้องช่วยกันแก้ปัญหาโรคติดต่อที่เกิดขึ้นในชุมชน			
9. หากเราสามารถวิเคราะห์ว่า แหล่งที่ทำให้เกิดปัญหาการระบาดของโรคติดต่อในชุมชนได้ชัดเจนแล้ว จะทำให้การ			

จัดกิจกรรม/โครงการแก้ไขปัญหาประสบผลสำเร็จได้ง่าย			
10. หากชุมชนใด ไม่มีกลุ่ม/ชมรม หรือแกนนำที่จะร่วมแก้ไข ปัญหาต่างๆ ด้วยกันเองแล้ว ย่อมจะทำให้การแก้ไข ปัญหาของเจ้าหน้าที่เป็นไปได้ยาก			

ค. ความเชื่อต่อความสามารถตนเอง ที่จะร่วมกันเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุมโรค ที่เป็นปัญหาของชุมชน ให้ทำเครื่องหมาย X ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
1. ข้าพเจ้าเชื่อว่า กลุ่มหรือชมรมต่างๆในชุมชน ยินดีจะให้ ความร่วมมือ ในการจัดกิจกรรมเพื่อการเฝ้าระวังป้องกัน ควบคุมโรคต่างๆ ที่เป็นปัญหาในชุมชนของเรา			
2. ข้าพเจ้ามั่นใจว่า ทุกกลุ่มในชุมชน ยินดีที่จะให้การช่วยกัน เฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคในเพื่อนบ้าน ที่มีพฤติกรรม เสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆได้ง่าย			
3. ข้าพเจ้าคิดว่าการที่จะจัดกิจกรรมหรือโครงการต่างๆเพื่อ การเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคต่างๆ ที่เป็นปัญหาชุมชน โดยร่วมกับกลุ่ม/ชมรมต่างๆ เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก			
4. ข้าพเจ้าเชื่อว่า การจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ เพื่อ การเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคที่เป็นปัญหาในชุมชนจะ ได้รับความมือจากประชาชนด้วยดี			
ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
5. ข้าพเจ้าไม่มั่นใจว่าจะร่วมจัดกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ เพื่อ การเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคที่เป็นปัญหาในชุมชนได้ เพราะไม่มีเวลา			
6. ข้าพเจ้าคิดว่า การจัดกิจกรรม/โครงการเพื่อการเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุมโรคที่เป็นปัญหาในชุมชน จะไม่ได้ผล ถ้า เราไม่ติดตาม การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง			
7. ข้าพเจ้าเชื่อว่า หากได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือ ผู้ที่เกี่ยวข้องแล้ว จะทำให้การเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรค ที่เป็นปัญหาในชุมชนของเรา เป็นไปได้ง่ายขึ้น			
8. ข้าพเจ้ายินดีสละเวลาเพื่อช่วยกันเฝ้าระวังป้องกันควบคุม			

โรคที่เป็นปัญหาในชุมชนหากพบว่าเพื่อนบ้านส่วนใหญ่มีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆได้ง่าย			
9. ข้าพเจ้าภูมิใจ ที่ได้ร่วมรับผิดชอบประสานงานกับกลุ่มหรือชมรมอื่นๆ เพื่อร่วมกันการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคที่เป็นปัญหาในชุมชนต่าง ๆ ในชุมชนของเรา			
10. ข้าพเจ้าจะพยายามชักจูงให้เพื่อนบ้านและหน่วยงานต่างๆ ให้มาร่วมมือกันจัดกิจกรรม/โครงการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคที่เป็นปัญหาในชุมชนให้ได้			

เฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคในชุมชน ทุกคนต้องมีส่วนร่วม